

ДЫЛЛОГІ АБ ВЕЧНЫМ

АЙЦЕЦ ЛАТУШКА ПРА ДВУХАДЗІНУЮ ЗАПАВЕДЗЬ ЛЮБОВІ

Стар. 4.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА ІНТЭРНАЦЫЯНАЛЬНАЯ?

Стар. 3.

СВОЙ ПОГЛЯД ЕФРАСІМІ АНДРЭВАЙ

Стар. 4—5.

“Прапрокам не пазбавіцца пакут сваёй Айчыны”

(3 новых вершаў Алены ЯСКЕВІЧ)

Стар. 7.

РАДАВОД

ШЛЯХТА АДРАДЖАЕ ГОДНАСЦЬ СВАЙГО НАРОДА.

Стар. 5.

СКАНДАЛ. “БЕРКУТЫ” Анатоля СІЛІВОНЧЫКА ШАКІРАВАЛІ УСЮ КРАІНУ

Стар. 2—3.

СПОРТ

ВОДНАЛЬЖНЫ КЛУБ “АЛІМПІЯ” — “КАЛЫСКА” СУСВЕТНАЙ ЗОРКІ ВОДНАГА ФІГУРНАГА КАТАННЯ АЛЕНА МАЗОУКІ І ІНШЫХ СЛАВУТАСЦЕЙ.

Стар. 2.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

5 жніўня 1999 года

Цана 20 000 рублёў

№ 31

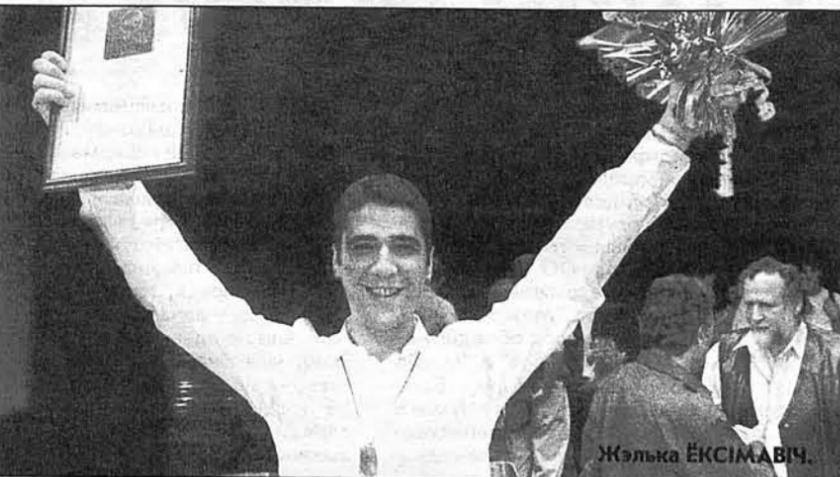
Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

ФЕСТИВАЛЬ

Фота БелТА.

Жэлья ЭКСІМАВІЧ.

У час свята.

Ірына ДАРАФЕЕВА.

У тым, што Гран-пры са “Славянскага базару ў Віцебску” сёлета паедзе ў Югаславію, можна было не сумнявацца з самага пачатку. Жэлья Эксімавіч, ужо вядомы ў Беларусі, восенню стаў пераможцам на магілёўскім “Залатым шлягеры”, дарэчы, тады аперэдыі нашу Ірыну Дарафееву. Іх саперніцтва захавалася і ў Віцебску. Аднак Іра зноў прапусціла яго наперад, заваяваўшы першую прэмію. Песня Уладзіміра Далгалёва на словы Уладзіміра Пецюкевіча “Балада”, якую Дарафеева выканала ў першы дзень, прысвечана летніцкім падзеям на Нямізе. Песня прыгожая, і, трэба думаць, яна будзе часта гучаць у нашай краіне.

Сёлета ўзровень канкурсантаў быў вельмі высокім. Прыемна, што конкурс, які праходзіць на беларускай зямлі, з кожным годам набірае моц, а значыць і прэстыж. Другую прэмію падзялілі Яўгенія Чобіч з

Украіны і спявачка Караліна з Македоніі. Трэцяя таксама была прысуджана адразу дзвюм дзяўчынам: Касі Станкевіч з Польшчы і Дзіяне Гурцкая, якая прадстаўляла Расію. Спяная дзяўчына на сцэне кранула і віцебскую публіку, і журы. Грузінка па паходжанню, яна зараз вельмі ўдала супрацоўнічае з Ігарам Нікалаевым: менавіта яго песня “Ты тут”, якая настойліва “раскручваецца” расійскімі тэлеканаламі, спадабалася публіцы. Але павяжаць Дзіяну варта яшчэ і за самакрытычнасць — дзяўчына адмовілася ад сваёй часткі прэміі на карысць спявачкі з Польшчы.

ПІРЫЧНЫ НАСТРОЙ

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Ноч маланкамі
зіхаціць,
пахне верасам
па лясках...
Вельмі хутка
лета ляціць...
А чаму!
Не ведаю сам.
Мо таму,
што доўга чакаў,
мо таму,
што штосьці шукаў!
Ад мінулага
ўсё ўцякаў...
Аднаго сябе
ашукаў...
Аб адным
даведаўся сам —
што за ўсё
патрэбна плаціць...
Пахне верасам
па лясках...
І так хутка
лета ляціць...

АНОНС

Міхась СКОБЛА вядомы як паэт і вядучы літаратурнай перадачы “Вольная студыя” на радыё. Неўзабаве ў выдавецтве “Беларускі кнігазбор” выходзіць новая ягоная кніга “Дзярэчынскі дыярыюш”, у якую ўвайшлі гістарычныя нарысы, літаратурныя эсэ. На прыкладзе свайго роднага мястэчка Дзярэчын аўтар паказвае, наколькі багатым з матэрыяльнага і духоўнага боку было жыццё беларускіх паселішчаў. У XVIII стагоддзі ў Дзярэчынскім тэатры ставіліся класічныя оперы, функцыяніравала вайсковая акадэмія, была вялікая калекцыя старадрукаў, шэдэўраў жывапісу ды іншых твораў мастацтва, канфіскаваных дарэшты пасля паўстання 1830—1831 гадоў. Пры напісанні “Дзярэчынскага дыярыюша” шырока выкарыстаныя унікальныя матэрыялы з архіваў Гародні, Варшавы і Санкт-Пецярбурга. У наступных нумарах увазе чытачоў будуць прапанаваны ўрыўкі з гэтай кнігі.

НАПЯРЭДАДНІ

МІНІСТЭРСТВА СУВЯЗІ ПЛАНУЕ ПРЫНЯЦЬ РАШЭННЕ ПА ПРАЕКТУ БУДАЎНІЦТВА ТЭЛЕВЕЖЫ ў МІНСКУ.

Міністэрства сувязі Беларусі плануе прыняць рашэнне па праекту будаўніцтва тэлевежы ў Мінску, паведаміў на прэс-канферэнцыі міністр сувязі рэспублікі Уладзімір Ганчарэнка. Па яго словах, кошт будаўніцтва тэлевежы з усімі тэхналогіямі складае 108 мільёнаў долараў ЗША. Мінсвязь цяпер не мае столькі ўласных сродкаў на рэалізацыю гэтага праекта. Для будаўніцтва тэлевежы неабходныя інвестыцыі, таму цяпер і вядзецца пошук інвестара, растлумачыў У. Ганчарэнка. Міністэрства сувязі таксама будзе фінансаваць гэты праект. Акрамя таго, плануецца выдзяленне сродкаў з бюджэту. Будаўніцтва новай тэлевежы неабходна, падкрэсліў У. Ганчарэнка, таму што магутнасці тэлевежы ў Калодзішчах задзейнічаны поўнацю.

Па словах міністра сувязі, праект будаўніцтва тэлевежы распрацаваны беларускім інстытутам “Белпраект” сумесна з расійскімі калегамі. “Гэта арыгінальнае архітэктурнае збудаванне, у

якім на адзнаках 62 метры і 220 метраў спраектаваны назіральныя пляцоўкі, рэстараны і іншыя аб’екты”, — адзначыў У. Ганчарэнка. Па яго словах, ужо многія гатовы арэндаваць гэтыя памяшканні, але спачатку трэба знайсці сродкі на будаўніцтва самога аб’екта.

Міністэрства сувязі ў пачатку снежня 1997 года правяло тэндэр на выбар падрадчыка на праектаванне і будаўніцтва тэлевізійнай вежы ў Мінску, у якім удзельнічала шэсць кампаній: кансорцыум ГП “Белбудзаспарт” сумесна з “Белпраектам” (Беларусь) і ГСПП РТВ (Расія), Усходнекітайскі інстытут праектавання і дызайну (Кітай), кансорцыум-карпарацыя “Укрмантаж-спецбуд” (Украіна) і “Гандлёвы Дом “ЛУКойл” (Беларусь), кампанія “Вайс Унд Фрайтаг” (Германія), фірма “Мастэрз” (Чэхія), фірма “Тадзіні Канструкцыон Джэнералі” (Італія). Згодна з заключэннем тэндэрнай камісіі ніхто з удзельнікаў тэндэра не выканаў у поўнай меры патрабаванні беларускага боку.

РЭХА МІНУЛАГА

ПАВАЖАНЫ РЭДАКТАР!

Даводзім да вашага ведама, што ахвяры нацысцкіх ганенняў або іх наследнікі ў Беларусі ўжо ў наступным годзе змогуць атрымаць частку грошай з 1,25 мільярда долараў ад швейцарскіх банкаў і іншых арганізацый праз судовыя слушанні. Ахвяры Халакоста пачалі судовы працэс, абвінавачваючы швейцарскія кампаніі і арганізацыі ў незаконных прыбытках, атрыманых шляхам выкарыстання на прымусовых работах яўрэяў, цыганоў, гомасексуалістаў, членаў груп "Сведкі Іеговы", а таксама фізічна і разумова адсталых людзей у час другой сусветнай вайны.

Высылаем вам прэс-рэліз, кароткую форму паведамлення для ахвяр Халакоста і выказванні адвакатаў, якія займаюцца гэтай справай. Просім вас апублікаваць матэрыял "Ахвяры Халакоста атрымаюць кампенсацыю" з мэтай інфармавання насельніцтва аб гэтай судовай справе і аб правах ахвяр Халакоста і іх наследнікаў.

Прэзідэнт Беларускага аб'яднання яўрэйскіх арганізацый і суполак

Л. ЛЕВІН.

АХВЯРЫ ХАЛАКОСТА АТРЫМАЮЦЬ КАМПЕНСАЦЫЮ

Швейцарскія банкі згадзіліся выплаціць кампенсацыю ў суме 1,25 мільярда долараў ахвярам нацысцкіх ганенняў і іх наследнікам у парадку задавальнення юрыдычных прэтэнзій у адносінах дзейнасці швейцарскіх банкаў, фірм і швейцарскага ўрада (далей "Швейцарскія юрыдычныя асобы") у гады другой сусветнай вайны.

29 лістапада 1999 года ў акруговым судзе Усходняй акругі Нью-Йорка адбудзецца слуханне аб канчатковым зацвярджэнні маючага быць Пагаднення.

Адпаведна Пагадненню кампенсацыя будзе выплачана асобам (або іх наследнікам), што з'яўляюцца "ахвярамі або аб'ектамі нацысцкіх ганенняў" і падзяляюцца на пяць катэгорый. Да першых чатырох катэгорый адносяцца асобы, фірмы або групы, якія сталі ахвярамі ці аб'ектамі ганенняў нацысцкага рэжыму або яго агентаў па прычыне таго, што яны былі ці лічыліся яўрэямі, цыганамі, гомасексуалістамі, членамі груп "Сведкі Іеговы", фізічна ці разумова адсталымі людзьмі, інвалідамі і мелі ўклады ў швейцарскіх банках ці іншых ашчадных установах у перыяд да 9 мая 1945

года, былі заняты на прымусовых работах, што выконваліся для арганізацый, якія маглі ўкладваць атрыманыя даходы ў швейцарскія банкі. Да пятай катэгорыі адносяцца любыя асобы (або іх нашчадкі), якія выкарыстоўваліся на прымусовых работах на любых аб'ектах, незалежна ад іх месцазнаходжання, што належалі ці знаходзіліся пад кантролем любой Швейцарскай юрыдычнай асобы.

Ахвяры Халакоста і іх наследнікі могуць атрымаць інфармацыю аб сваіх правах па гэтаму Пагадненню шляхам атрымання паштовага паведамлення, якое ўключае юрыдычнае паведамленне і першапачатковую іскавую анкету, напісаную па адрасу: Расія, 101000 Масква, галоўпашта, а/я 2049, Справа аб маёмасці ахвяр Халакоста. Вуснёю інфармацыю можна атрымаць, пазваніўшы бясплатна па тэлефоне: 8 (гудок) 10-800-114 (гудок) 626 — для Магілёва і Гомеля; 8 (гудок) 800-114 (гудок) 626 — для Віцебска, Гродна і Брэста, або наведаўшы старонку ў Інтэрнеце па адрасу: <http://www.swissbankclaims.com>

СПОРТ

Беларускі водналыжны клуб "Алімпія", які ўзначальвае знакаміты трэнер Віктар Наважылаў, мае шырокую вядомасць.

Выхаванцы клуба неаднаразова станавіліся прызёрамі чэмпіянатаў свету, пераможцамі першынстваў Еўропы і іншых буйных міжнародных турніраў. Імёны беларускіх водналыжнікаў Інесы Потэс, Марыны Амялянчык, Алены Мазоўкі, Аляксандра Мінянка, Алесі Паўлавай, Юліі Грамыка вядомы аматарам водналыжнага спорту ва ўсім свеце.

На вадасховішчы Пціч, дзе размешчана база беларускіх водналыжнікаў, ідуць трэніроўкі, дзе дзеці рыхтуюцца да новых міжнародных стартаў і першынства нашай краіны.

НА ЗДЫМКАХ: юныя водналыжнікі выязджаюць на чарговую трэніроўку; неаднаразовы чэмпіён Еўропы, адзін з мацнейшых беларускіх водналыжнікаў Аляксандр МІНЯНОК выконвае сальта на лыжах.

Фота Генадзя СЯМЁНАВА, БелТА.

АДВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Адна з вялікіх суполак беларусаў Літвы — Таварыства беларускай культуры (ТБК) 10 ліпеня адзначала 10-годдзе сваёй дзейнасці. На імпрэзу, прысвечаную гэтай даце, прыехалі запрошаныя госці з Беларусі, Польшчы, Літвы, сябры таварыства.

У зале, упрыгожанай творамі мастакоў А. Аблажэж, Крысціны і Андрэя Балаховічаў, старшыня ТБК спадар Нюнька распавядаў пра дзейнасць ТБК, якая была створана адной з першых суполак у незалежнай Літве і адразу ж спрычынілася і да адкрыц-

ця беларускай школы ў Вільні, і да заснавання кафедры беларусістыкі ў педуніверсітэце, да выдання газет і кніг. Зроблена ня мала — адчынены шмільды ў гонар вядомых беларусаў у Вільні (Тарашкевіча, Шырмы, Каліноўскага, Скарыны, Я. Купалы, П. Сергіевіча, Ластоўскага), пастаўлены помнікі Л. Каралю, Дубейкаўскаму. Арганізуюцца штомесячныя сустрэчы з дзеячамі культуры, літаратуры, мастацтва, артыстамі з Беларусі.

Робяцца вялікія намаганні па аднаўленню дзей-

насці беларускага музея братоў Луцкевічаў у Вільні, зачыненага ў пасляваенныя гады, музея Якуба Коласа, які колись жыў у Новай Вільні. Экспанаты музея Луцкевічаў раскіданы па розных музеях розных краін, але большасць з іх знаходзіцца і цяпер у Літве (у Нацыянальным музеі), а экспанаты музея Коласа — у Маркучай, дзе заснаваны музей А. С. Пушкіна ў доме яго сына і нявесткі.

Беларусы Літвы спадзяюцца, што названыя два музеі будуць адчынены і гэтая падзея толькі ўзмоц-

ніць сяброўства двух народаў, якія колись жылі ў адной вялікай дзяржаве — Вялікім Княстве Літоўскім.

Сябра літоўскага сейма спадар Р. Озалас і старшыня дэпартаменту нацменшасцяў Літвы Р. Мотузас адзначылі дзейнасць ТБК, гаварылі аб інтэграцыі беларусаў у жыццё дзяржавы.

10 год узначальваў суполку Хведар Нюнька, і ўсе прысутныя пажадалі бачыць яго старшынёй ТБК і недалей.

Павел САЎЧАНКА.

Вільня. Літва.

СКАНДАЛ

Імя Анатоля Сілівончыка, бізнесоўца з Сургута, і да апошняга часу было адным з найвядомых сярод беларускай дыяспары. Цяпер жа, пасля нядаўняга здарэння на Светлагоршчыне, гучная слава ператварылася ў скандальную. Вось ужо сапраўды шляхі Гасподня непрадказальныя, а мудрасць народная, даўным-даўно выказаная ў прымаўцы "ад астрогу няма перасцярогу", застаецца актуальнай для ўсіх.

Чытачам, да якіх яшчэ не дайшлі чуткі пра падзеі, што адбыліся ў Беларусі і абудзілі шэраг публікацый як у дзяржаўных, так і апазіцыйных сродках масавай інфармацыі, нагадаю: гаворка ідзе пра тое, як група выхаванцаў дзіцяча-юнацкай школы выжывання "Беркут", удзельнікаў афганскай і чачэнскай войнаў ды ветэранаў Вялікай Айчыннай, пераадолеўшы на аўтобусах тысячы кіламетраў з Сібіры, атабарыліся ў лесе непдалёку ад горада Светлагорска, Гомельскай вобласці, а потым рушылі да вёскі Мікалаеўка, дзе ўчынілі здек над жыхарамі, знявагу над уладамі, у тым ліку і глумленне над цяперашнім дзяржаўным сімвалам. Карацей, сярод блага дня адбылося штосьці для нашага часу неверагоднае. З Мікалаеўкі акрыленае лёгкай перамогай фарміраванне рушыла на Бабруйск, аднак штурмам браць досыць моцны вайсковы гарнізон не давялося: іх гасцінна прынялі ў казармах. Між тым, звесткі пра тое, што адбылося ў Мікалаеўцы,

змусілі ахоўнікаў правапарадку дзейнічаць не зусім у традыцыйна славутай беларускай гасціннасці, рахманасці, памяркованасці і талерантнасці. Да годнасці АМАПУ, аперацыя была праведзена бліскуча: некалькі дзясцякаў беларускіх ваяроў паклалі ніц каля паўтары сотні "гасцей" з Сібіры, пасля чаго баявы дух апошніх раптоўна спустошыўся.

У сувязі з усёй гэтай жудаснай скандальнай гісторыяй узніклае маса пытанняў, якія ўжо неаднаразова гучалі са старонак газет: як стала, што ваенізаваны атрад з Сібіры пранікае на тэрыторыю незалежнай Беларусі і ўчыняе глумленне над святымі месцамі: годнасцю і свабодай нічым не вінаватых людзей, беспакarana бэсціць сімвалы дзяржаўнасці? Беспакarana, бо ўвесь атрад быў пасаджаны ў аўтобусы і дэпартаваны за межы Беларусі. Апрача Анатоля Сілівончыка. Выходзіць, гэта ён адзін клаў у прагорклы радыяцыйны пыл сваіх землякоў, даваў кухталёў старым і малым, вытвараў усё іншае, што расказвалася ў газетах пад рубрыкай "Жудасць"?

Адразу яму прад'явілі абвінавачанне па артыкуле крымінальнага кодэкса "злоснае хуліганства". Але прагляд відэазапісу "бывах падзвігаў", увекавечаных тымі ж "беркутаўцамі" на відэастужку, канфіскаваную амапаўцамі, не выявіў у дачыненні да А. Сілівончыка

Справа СІЛІВОНЧЫКА

таго, што называецца мардабоек, ці, кажучы мякчэй, рукапрыкладства. Тады яму інкрымінавалі "арганізацыю масавых беспарадкаў", што, наколькі вядома, застаецца ў сіле і на момант напісання гэтага матэрыялу. Калі так, значыць, гэта ён, Анатоль Сілівончык, арганізаваў і ўзначаліў увесь зводны атрад і стаў яго "вярхоўным камандзірам у час усіх дзеянняў. Да такой версіі, як гэта ні сумна і ні дзіўна, схіляюцца і аўтары амаль усіх публікацый у беларускім друку, дзе "крайнім" і адказным за ўсё зроблены Анатоль Сілівончык. Ужыў я словы "сумна" і "дзіўна" вось па якіх прычынах: сумна, бо, перш за ўсё, накінуліся нашы "браткі беларусы" на свайго ж суродзіча. Дзіўна, бо журналісты проста паленаваліся ці палічылі непатрэбным пацікавіцца, ці сапраўды А. Сілівончык з'яўляецца арганізатарам бясплаўнага паходу, ці ўсё ж юрыдычную адказнасць, а адпаведна і віну, павінен несці хтосьці іншы?..

Невялікі росшук у гэтым накірунку даў адпаведны вынік. Перада мною дакументы. Называю іх на мове арыгінала: 1. Праграма правядзення в Рэспубліке Беларусь в период с 25.06.99 по 05.07.99 Акции "Памяти воинам-

освободителям, посвященной 55-летию освобождения Беларуси от немецко-фашистских захватчиков (группой представителей патриотических общественных организаций) г. Сургут: Организация ветеранов войны и труда, ОО "Боевое братство" и ОО "Детско-юношеская школа выживания "Беркут"; 2. Зварот "Межрегионального общественного объединения Фонд "Маршал Жуков" к "Министру обороны Республики Беларусь Генерал-полковнику Чумакову А. П." з просьбай аказаць спрыянне ў правядзенні запланаваных мерапрыемстваў, па пунктах распісаны маршрут выдвіжэння роты из г. Сургута в район г. Светлогорска Республики Беларусь", падпісаны кіраўнікамі трох згаданых напачатку арганізацый: а) прадседатель Совета ветеранов войны и труда А. Н. Сибирцев, б) прадседатель ОО "Боевое братство" В. А. Тюленев, в) прадседатель ОО детско-юношеская школа выживания "Беркут" Р. А. Вышкурцев. Менавіта тры пералічаныя расійскія грамадскія арганізацыі ў асобах іх кіраўнікоў і нясуць адказнасць за ўсё вытваранае на беларускай зямлі. З беларускага боку, апрача названых высокіх ведамстваў, адказнасць кладзецца,

само сабой, і на мясцовыя ўлады, бо яны ж, па логіцы рэчаў, павінны былі быць пра ўсё інфармаванымі. Але пісьмовых дакументаў, прынамсі ў мяне, няма.

Дык якая ж роля і віна Анатоля Сілівончыка? Безумоўна, калі выявіцца, што ён парушаў закон Рэспублікі Беларусь, то павінен несці адказнасць у адпаведнасці з законам, але не адзін, а разам з усімі тымі, чья віна, нават і без следства, — відавочная. Маю на ўвазе не толькі юрыдычных арганізатараў, але і непасрэдных фізічных выканаўцаў, злучаных дзеянні якіх зафіксаваныя на той жа "беркутаўскай" відэастужцы. Але ж пайдзі, знайдзі і выкалупай іх з таго далёкага расійскага Сургута! — чуецца мне скептычны выгук адказ. Але гэта, праабачце, ужо кампетэнцыя праваахоўных органаў.

Але адна справа — адказнасць юрыдычная, правая, іншая — маральная. І трэба быць ці няўцяльным ад нараджэння, ці прытварыцца такім, каб не бачыць маральнай адказнасці Анатоля Сілівончыка за ўсё, што адбылося. Бо менавіта ён з'яўляецца фундатарам "Беркута" ў Сургуце, а заадно і фундатарам усяго бясплаўнага паходу з Сібіры ў Беларусь. І гэта зрабіў той самы

БІЗНЕС-КЛУБ

РАЗВІЦЦЁ ВЫТВОРЧАЙ БАЗЫ ПА ВЫПУСКУ ЦЭЛЮЛОЗАЎТРЫМЛІВАЮЧЫХ ПАЎФАБРЫКАТАЎ ДАЗВОЛІЦЬ СКАРАЦІЦЬ ДА МІНІМУМУ ІМПАРТ ЦЭЛЮЛОЗЫ, ПАПЕРЫ, КАРДОНУ І ВЫРАБАЎ З ЯГО Ў РЭСПУБЛІКУ.

Па словах спецыялістаў Мінлягаса, у структуры імпарту лесапрадукцыі летась у коштавым выяўленні дамінавалі тавары цэлюлозна-папяровай прамысловасці, на долю якіх прыпала 77,8 працэнта аб'ёму імпарту гэтай прадукцыі. У агульнай структуры імпарту лесапрадукцыі пераважаюць папера і кардон немелаваныя (20,2 працэнта), цэлюлоза і іншыя цэлюлозаўтрымліваючыя паўфабрыкаты (10,3 працэнта), мэбля (10,3 працэнта), тара з паперы і кардону (6,4 працэнта), папера і кардон мелаваныя (5 працэнтаў), папера газетная (4,9 працэнта).

На думку спецыялістаў Мінлягаса, галоўнай прычынай крызісу ў айчынай цэлюлозна-папяровай прамысловасці з'яўляецца дысбаланс паміж магутнасцямі па выпуску паперы і кардону і магутнасцямі па выпуску сыравіны для іх вырабу — цэлюлозы і драўнянай масы. Гэтыя суадносіны складаюць 5:1.

Цяпер Беларусь імпартуе тавары лясной, дрэвапрацоўчай і цэлюлозна-па-

пяровай прамысловасці з 70 краін свету. Найбольшая ўдзельная вага гэтага імпарту прыпадае на Расію — 50,2; Польшчу — 8,1; Германію — 4,9; Украіну — 4,7; Фінляндыю — 2,9; Швейцарыю — 2,7; Італію — 2; Швецыю — 1,8; Літву і Венгрыю — па 1,6 працэнта.

Па словах спецыялістаў Мінлягаса, летась у Беларусь было ўвезена лесапрадукцыі на суму 242,3 мільёна долараў, ці на 12,5 працэнта больш, чым у 1997 годзе. Найбольш высокія тэмпы прыросту аб'ёму імпарту былі адзначаны з краін далёкага замежжа — на 18,9 працэнта, адкуль было ўвезена лесапрадукцыі на суму 106,13 мільёна долараў ЗША. З агульнага аб'ёму імпарту лесапрадукцыі летась з Расіі было ўвезена прадукцыі на суму 121,65 мільёна долараў, ці на 7,2 працэнта больш, чым у 1997 годзе, з іншых краін СНД — на суму 14,56 мільёна долараў, ці на 6 працэнтаў больш, чым у 1997 годзе.

АДКРЫТАЕ АКЦЫЯНЕРНАЕ ТАВАРЫСТВА «БЕЛМЕДПРЭПАРАТЫ» МІНСКА ВЯДЗЕ РАСПРАЦОЎКУ І КЛІНІЧНЫЯ ВЫПРАБАВАННІ ШЭРАГУ НОВЫХ ЛЕКАВЫХ СРОДАКАЎ. ПА СЛОВАХ СПЕЦЫЯЛІСТАЎ ЗАВОДА, ГЭТЫЯ РАБОТЫ ПРАВОДЗЯЦЦА Ў РАМКАХ ВЫКАНАННЯ ДЗЯРЖАЎНАЙ НАВУКОВА-ТЭХНІЧНАЙ ПРАГРАМЫ «ЛЕКАВЫЯ СРОДКІ».

Прадпрыемства распрацоўвае процівірусную мазь бутамінафену для вокавага і вонкавага прымянення, бакталакт на аснове малочнакіслых бактэрыяў, антыаксідантную меланінавую мазь з фітапратэінавым дзеяннем, кровазмяняльнік новага пакалення латпулін на аснове пулулана, кровазмяняльнік мікрадэз дэзінтэксікацыйнага дзеяння, кардыятропны прэпарат з сакрэту скуры жаб, цыстастатычны прэпарат (ін'екцыйную форму цыклафасфану), міорэлаксанты — дыталоні і дызтоні, прэпарат для лячэння ВІЧ-інфіцыраваных людзей дзідэзаксіцыцін, процілейкозны прэпарат ціагуанін, процівірусную мазь цыклацэтэдзін монафасфат, прэпарат для лячэння рассяянага склерозу і лейкеміі кладрыбін, процілейкемічны і проціпухлінны прэпарат на аснове N-гідраксімачавіны.

ААТ «Белмедпрэпараты» ў бягучым годзе пачало вытворчасць дзевяці новых гатовых лекавых форм медыцынскіх прэпаратаў. Летась завод укараніў у выт-

ворчасць 32 віды новай прадукцыі, у тым ліку 25 гатовых лекавых форм медыцынскіх прэпаратаў.

Наменклатура прадукцыі ААТ «Белмедпрэпараты» ўключае звыш 270 назваў. Гэта медыцынскія прэпараты (больш за 250 гатовых лекавых форм), а таксама ветэрынарныя прэпараты, касметычныя сродкі, харчовыя і кармавыя дабаўкі. Прадпрыемства вырабляе антыбіётыкі, кровазмяняльнікі, проціпухлінныя сродкі, процівірусныя прэпараты, процітуберкулёзныя прэпараты, біястымулятары, адаптагены, імунакарэктары, кардыятропныя прэпараты.

Аб'ём вытворчасці гатовай прадукцыі складае больш 300 мільярдаў беларускіх рублёў у месяц. Прадукцыя ААТ «Белмедпрэпараты» рэалізуецца на беларускім рынку, а таксама часткова пастаўляецца ў краіны блізкага і далёкага замежжа. Сыравіна імпартуецца ў асноўным з краін далёкага замежжа.

чалавек, які фінансаваў узнаўленне страчанага Крыжа святой Ефрасінні Полацкай, інвестыраваў іншыя царкоўныя праекты, за што Беларускай Экзархатам Рускай праваслаўнай царквы быў і сам амаль што залічаны да святых: атрымаў вышэйшую ўзнагароду — ордэн святога Роўнаапостальнага вялікага князя Уладзіміра. Ці не паспяхліва? Аднак, калі ўзнагародзілі, дык і пэўную маральную, духоўную адказнасць за чалавека ўзялі на сябе. Але чамусьці ў гэтыя

пляцца. Кіраўніцтва, натуральна, у першыя ж дні павінна было выявіць сваю пазіцыю, узць пад абарону ці асудзіць паводзіны чалавека, з якім яно, хай выбачаюць на словы, у свой час насілася, як з пісанай торбай. І было за што: у крытычны для ЗБС момант, калі справа выжывання арганізацыі паўстала рубам, А. Сілівончык з уласцівай яму шчодрасцю і размахам аплаціў усе, паверце, немалыя даўгі.

Некалькі дзён запар тэлефаную ў сядзібу ЗБС, але аўтамат (то па-ангельску, то па-руску) далдоніць адно і тое ж: на месцы нікога няма, пакіньце вусную інфармацыю. Пакідаю, але таксама не атрымліваю адказу. Тэлефаную дахаты сакратару Управы Лідзіі Савік, пытаю: дзе старшыня Рады. На аздараўленні ў Турцыі, — адказвае. — Як гэта? — здзіўляюся. — Ды так, Ганна Сурмач толькі што павезла чарнобыльскіх дзяцей аздараўляваць у Турцыю. — Чарнобыльскіх ды ў Турцыю? — Мы на Управе таксама здзіўляліся, але Ганна нас паставіла перад фактам. Яна раіцца не любіць.

Даводзіцца толькі развесці рукамі ад такога, яшчэ аднаго, бязглуздага марнатраўства і, галоўнае, ад поўнай абыякавасці да лёсу чалавека, які да гэтага «памарачэння» нямапа зрабіў для Беларусі і беларусаў, асабліва

для ЗБС «Бацькаўшчына» і старшыні яго Рады.

Справа Сілівончыка... Ці толькі аднаго Анатоля Сілівончыка справа?

Яўген ЛЕЦКА.

МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

ЛЕТНІЯ ЗАНЯТКІ ПА-БЕЛАРУСКУ

3 5 па 19 ліпеня на філалагічным факультэце БДУ працаваў IV летні семінар беларускай мовы, літаратуры і культуры, на які з'ехаліся слухачы з Чэхіі, Польшчы, Венгрыі, Фінляндыі, Аўстрыі, Ізраіля і іншых краін свету. Усіх іх аб'ядноўвала жаданне бліжэй пазнаёміцца з культурай Беларусі, вывучаць беларускую мову.

Дырэктар школы беларусістыкі Лідзія СЯМІШКА.

Аб тым, як узнікла ідэя правядзення семінара, яго задачы, расказвае дырэктар школы беларусістыкі, загадчык кафедры сучаснай беларускай мовы дацэнт Лідзія СЯМІШКА:

Школа беларусістыкі была створана на пачатку 90-х гадоў, і яе дырэктарам стаў Уладзімір Наумовіч, загадчык кафедры беларусазнаўства. У той час у Беларусь прыязджалі ў асноўным перакладчыкі і вядомыя славісты, людзі, якія прафесійна займаліся беларускай мовай. Задачы і мэты школы тады мелі хутчэй культурна-пазнавальны характар. Методыкі выкладання беларускай мовы як замежнай яшчэ не існавала. Былі праведзены тры летнія семінары, пасля чаго дзейнасць школы прыпынілася. І вось летась вучоны савет філалагічнага факультэта вырашыў аднавіць заняткі. Чаму? На факультэце

хто самастойна вывучае беларускую мову.

З вялікай зацікаўленасцю рыхтаваліся лекцыі, якія чыталі вядомыя гісторыкі, мовазнаўцы, этнографы, літаратуразнаўцы. І, канешне, нашым навуэнцам была прапанавана разнастайная культурная праграма, якая ўключала ў сябе знаёмства з музеямі, сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі і мастакамі, экскурсіі ў Мір, Навагрудак, на возера Свіцязь, у Мікалаеўшчыну і Нясвіж. Адбылася сустрэча з кіраўніцтвам Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Асабліва трэба сказаць і пра такую форму заняткаў, як гасцёўня, дзе выкладчыкі і навуэнцы разгучвалі беларускія песні, гульні і, ведаеце, рабілі гэта з вялікім задавальненнем.

Зацікавіліся нашы госці беларускай мовай па розных прычынах: для некаторых беларуская мова і ўвогуле Беларусь, дзе яны ніколі не былі і пра якую, на жаль, амаль нічога не ведаюць, — экзотыка. Некаторыя прыходзіць да беларускай мовы пасля вывучэння рускай ці ўкраінскай. Але больш усё ж такі тых, хто ўжо знаёмы з нашай мовай, культурай і хоча паглыбіць свае веды, напрыклад, як венгерскія студэнты. Да іх некалі прыехаў выкладчык з Брэста Мікола Аляхновіч і пачаў факультатывна выкладаць беларускую мову. Так яны пазнаёміліся з беларускай культурай, зацікавіліся ёю. А адна з венгерскіх студэнткаў, Смоленка Эстэр, ужо нават перакладае з беларускай мовы творы Уладзіміра Арлова.

У школу сёлета прыехалі вядомыя славісты, якія ўжо доўгі час займаюцца бе-

ладчыкі. Усяго 40 чалавек. Вось некаторыя іх выказванні аб выніках навучання.

Поль ВЭКСЛЕР, прафесар (Ізраіль):

— Я працую на кафедры агульнага мовазнаўства ў Тэль-Авіўскім універсітэце. Вашу краіну наведваю тры разы і зараз прыехаў, каб папешчыць сваё веданне беларускай мовы. Я ўжо напісаў дзве кнігі па беларускаму мовазнаўству — «Пурызм у беларускай і ўкраінскай мовах» і «Гістарычная фаналогія беларускай мовы», але да гэтага часу вучуся жывой беларускай гаворцы. Таксама было вельмі цікава даведацца пра новае з беларускай культуры, літаратуры, працаваць у вашых бібліятэках з цікавымі для мяне артыкуламі і кнігамі. Лічу, мне абавязкова трэба сюды вярнуцца. Я нават намеціў спіс слаўных мясцін, якія хацеў бы яшчэ наведаць.

І, нарэшце, паездка ў Беларусь дала цудоўную магчымасць пазнаёміцца з тутэйшымі татарскімі абшчынамі: справа ў тым, што мяне вельмі цікавяць нацыянальныя меншасці на Беларусі і, у прыватнасці, беларускія мусульмане. Сваёй паездкай я вельмі задаволены і шкадую, што два тыдні знаходжання ў Мінску скончыліся. Але з ад'ездам мая сувязь з Беларуссю не перарвецца: у Ізраіль атрымліваю газету «Голас Радзімы», якая дае шмат інфармацыі, цудоўную магчымасць чытаць па-беларуску.

Тацяна БУЧЭЛЬ (Латвія):

— Мы з групай студэнтаў прыехалі з горада Даўгапілса. На гуманітарным факультэце нашага педагагічнага ўніверсітэта два гады назад адкрыўся спецкурс «беларуская мова», выкладчыкам якога я і з'яўляюся. Акрамя таго, прадстаўляю беларускую культуру-асветніцкую супольнасць «Уздым». Мы выпускаем уласную газету пад назвай «Голас беларуса», але, на жаль, з-за недахопу сродкаў яна выходзіць толькі раз на два месяцы. Атрымліваем рыжскае выданне «Прамень» і «Голас Радзімы». З вашай газеты даведваемся пра тое, што адбываецца на Беларусі, з задавальненнем яе чытаем і нават выкарыстоўваем як вучэбны матэрыял на занятках па беларускай мове.

Рышард РАДЗІК, доктар сацыялогіі (Польшча):

— Амаль кожны год бываю на Беларусі, але ўпершыню прымаю ўдзел у летнім семінары беларускай мовы, літаратуры і культуры. Беларусістыкай займаюся прафесіянальна, мяне вельмі цікавіць развіццё беларускай нацыянальнай самасвядомасці ў XIX — пачатку XX стагоддзяў, таму шмат чытаю па-беларуску, але ўсё яшчэ дрэнна размаўляю. А добра валодаць беларускай мовай мне проста неабходна, таму што Беларусь — наша суседка, і мы павінны ведаць мову адзін аднаго.

Падрыхтавала
Нэл ПРЫВАЛАВА.

Слухачы з Германіі, Польшчы, Фінляндыі і Расіі на практычных занятках.

адкрыліся новыя аддзяленні — славянскай і рамана-германскай філалогіі. Нашы студэнты накіроўваюцца на практыку за мяжу, выязджаюць на летнія семінары ў Чэхію і Польшчу. Адпаведна і мы пачалі прымаць моладзь з гэтых краін. Да таго ж адкрылася і новая спецыялізацыя — беларуская мова як замежная. Працягваюць работу школа беларусістыкі павінна была на новай аснове: галоўным рабілася практычнае навучанне беларускай мове. Мы распрацавалі новую метадыку, праграмы, падрыхтавалі адпаведны вучэбны матэрыял. У прыватнасці выпусцілі дапаможнік для замежных навуэнцаў «Гаворым па-беларуску», аналага якому няма. Гэта першы падручнік, прызначаны для развіцця навыкаў беларускага маўлення і разлічаны на пачатковы этап навучання замежных слухачоў кароткатэрміновых курсаў, летніх школ, а таксама тых,

ларусістыкай, але ў большасці — магістранты, аспіранты, гэта значыць, будучыя даследчыкі беларускай мовы, перак-

Падчас «круглага стала» «Сучасны стан беларусістыкі ў свеце» выступае Адам МАЛЬДЗІС, кіраўнік Асацыяцыі беларусістаў.

Фота Аляксандра ЗАХАРАВА.

Патрыярхы Экзарх усяе Беларусі ФІЛАРЭТ і прэзідэнт Міжнароднага дабрачыннага фонду Жыватворнага Крыжа святой Ефрасінні Полацкай Анатоля СІЛІВОНЧЫК з адроджанай святыняй.

драматычныя для Анатоля Сілівончыка дні меркаванне Праваслаўнай царквы пакуль застаюцца невядомым.

Яшчэ больш здзіўляе магільнае маўчанне Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына», сябрам Рады якога Анатоля з'яў-

ДЫЯЛОГ АБ ВЕЧНЫМ

ШТО ВЕДАЕМ МЫ АБ ЛЮБОВІ! БАНАЛЬНАЕ ПЫТАННЕ, ДЫ ПРА ЯЕ КОЛЬКІ ўжо сказана-пераказана, пісана-перапісана, заўважаць скептыкі. Тым не менш, калі глыбока задумацца, гавораць пра гэтае самае дзівоснае, прыгожае і загадкавае з пачуццяў, мы лічым, што нібыта ведаем многае і ў той жа час, як гэта ні парадак-

сальна, ведаем пра яго вельмі мала... СКАЖЫЦЕ, КАЛІ ЛАСКА, ЧАМУ ЧАЛAVEK НЕ МОЖА ЖЫЦЬ БЕЗ ЛЮБОВІ! ЧАМУ ЯНА ТАКАЯ ШМАТТРАННАЯ! ГЭТА І ЛЮБОУ ДА БЛІЖНЯГА, БАЦЬКОУ І ДЗЯЦЕЙ, ДА РАДЗІМЫ, ПРЫРОДЫ, ЧАТЫРОХНОГІХ СЯБРОУ... ЧАМУ ЛІЧЫЦА, ШТО ШЛЮБЫ НАРАДЖАЮЦА НА НЯБЕСАХ, З'ЯВЛЯЮЧЫСЯ АДНЫМ

З ТАІНСТВАЎ ЦАРКВЫ!... АДКАЗАЦЬ НА ПЫТАННЕ НЕ ТАК ПРоста, ЯК ЗДАЕЦЦА НА ПЕРШЫ ПОГЛЯД. ТЫМ БОЛЬШ ЦІКАВЫ ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ АЙЦА ГЕОРГІЯ ЛАТУШКІ — НАСТАЯЦЕЛЯ СВЯТА-ПЕТРАПАЎЛАЎСКАГА САБОРА ў МІНСКУ, ЯКІ ўПЭўНЕННЫ, ШТО, ТОЛЬКІ ДЗЯКУЮЧЫ СВЯТОМУ ПІСАЊУ, МОЖНА СПАСЦІГНУЦЬ ВЯЛІКУЮ ТАІНУ БЫЦЦА.

могучь быць памылкі. Але калі чалавек усё-такі стараецца больш увагі ўдзяляць духоўнаму, сваёй духоўнай рэальнасці, духоўнай чысці свайей, у яго усё-такі значна больш шансаў, магчымасцей правільна зарыентавацца, правільна адрозніць добрае ад дрэннага, правільна ўсё ўбачыць. Ён тады адмаўляе няправільны, грахоўны шлях. Мае і сілы, і навык да гэтага. І потым ужо, адхіліўшы грэх, ён, атрымліваючы дапамогу Божаю, добрую падтрымку, атрымлівае рэальную магчымасць і здольнасць правільна прыняць рашэнне. — Чалавек вольны ў выбары. Уявім: ён знайшоў другую палавіну і жа-

Двухадзіная запаведзь ЛЮБОВІ

— пра любоў. Ён дае двухадзіную запаведзь любові — так мы цяпер называем гэта. Ён гаворыць: "Улюбі Госпада Бога твайго ўсім сэрцам тваім, усёю душою тваёю, усімі думкамі тваімі, усёй моцай тваёю, усёй істотай тваёй палюбі Госпада Бога і бліжняга, як сам сябе". На гэтым, гаворыць Хрыстос, "будуецца, трымаецца Закон і прарокі". Двухадзіная запаведзь любові ляжыць у падмурку ўсяго Бога вучэння, усёй запаведзі Божай. Гэта галоўная запаведзь, і ўсё астатняе выцякае адсюль. Гэта значыць усё, што адбываецца ў царкве, адбываецца ў жыцці, адбываецца ў нашай душы, — у нашым жыцці можна правярць і трэба правярць вось гэтым. Вось гэтай запаведзі любові. Наша жыццё, нашы ўчынкі, нашы адносіны адпавядаюць ці не адпавядаюць ёй? Ці, слава Богу, набліжаюцца да гэтага. Ці, не дай Бог, аддаляюцца ўсё далей і далей. Ці мы толькі маем выгляд набожнасці, і поспімаем, і свечкі ставім, і царкоўныя святы святкуем, не напоўненыя жыватворнаю любоўю. Але сіла набожнасці — у любові, у ахвярнасці. І калі гэтага няма, то ўсе нашы малітвы, усе нашы ахвяры, вядома ж, бессэнсоўныя і нават кашчунскія, таму што не напоўненыя, не ажыватвараюцца Божай любоўю.

— Часам тут адбываецца падмена паняццяў. Людзі нейкую прывязанасць, сімпатыю, сімпатызаванне, захапленне называюць любоўю, прыпісваюць самыя ўзвышаныя якасці, уласцівыя захапленню, нават можа быць часоваму і легкадумнаму. І бяда, калі чалавек кіруецца гэтым легкадумным захапленнем. І яшчэ горш, калі чалавек увогуле ў аснову свайго жыцця ставіць мэтай пошук такіх захапленняў і не бачыць, нават патрэб часта не ўмее набыць, знайсці глыбокую любоў, тую сваю палавінку, адзіную, якая сярод мільярдаў людзей толькі адна адзіная. Прадбачаннем Божым так наладжана і заведзена. Калі ж я захапляюся і гэта, бачым, нешта цікавае, добрае, і тая добрая, і пятая і дзевятая, то тады гэта легкадумнасць, вядома, пачуцці прытуляюцца, апашляюцца, і чалавек жадае выдае за сапраўднае. Апускаецца душа, як у Прыключэва. Апускаецца душа. Вось у гэтым наша бяда.

— Так, настроіцца на гэта і мець здольнасць гэтага жа, як, скажам, музыкант, які чуе значна больш, чым не музыкант, ці мастак, які бачыць значна больш, чым чалавек, які не займаецца жывавісам, і гэтак далей. Нават можна так сказаць, што хрысціянін, веруючы чалавек павінен быць і з'яўляцца ў нейкай ступені прафесіяналам у духоўных з'явах, у духоўным жыцці. І там ён больш бачыць, безумоўна, чым чалавек няверуючы. Сутыкаецца з духоўнымі з'явамі кожны, але не кожны прызнае іх, адмаўляючы іх рэальнасць, духоўна ці скажона, прыватна яе разумеючы. Адсюль уся забытанасць і, увогуле, трагічнасць нашага часу.

— Усё, пра што вы казалі, так проста і складана адначасова. Гавораць: шлюбны нараджаюцца на нябёсах. Шлюб — адно з сямі святых таінстваў. Звязваючы свой лёс з лёсам іншага чалавека, многія не ведаюць, які трэба да гэтага важнага кроку быць падрыхтаваным.

— Але бывае, што чалавек, нягледзячы на многія намаганні, не можа знайсці сваю палавіну... — Вядома ж, і такое здараецца. Бывае, што чалавек знаходзіць сваю другую палавіну ўжо ў вельмі позні час. Жывёле ў запарку своечасова ежа падкладваецца і на прагулку яна выводзіцца. Чалавек жа вольны ў сваіх учынках, у рашэннях сваіх, дзеяннях, у накіраванасці свайго сэрца. Таму ўсе людзі грэшныя, могуць трапіць пад уздзеянне д'ябла — праціўніка Богага, праціўніка ратунку. І з-за гэтага адбываецца шмат і памылковых дзеянняў з боку чалавека. Нават хрысціяне не застрахаваны ад іх. Хрысціяне — і атрымаў гарантыю бяспечнага і добрага жыцця? Не, і тут

— Гэта нонсенс. — Значыць чалавеку трэба шукаць сваю сапраўдную палавіну. Але як яе знайсці? — Калі чалавек ставіцца да гэтага сур'ёзна, адказна, то абавязкова знойдзе. Па-першае, тут не павінна

дае ўзяць шлюб па хрысціянскаму абраду. Што гэта значыць? — Чалавек просіць благаслаўлення царквы. Ён просіць Бога благаславіць гэты выбар двухадзіны. Таму што гэта ёсць выбар з боку жаніха і з боку нявесты. І царкоўна гэта падкрэсліваецца — ці добраахвотна ты ідзеш на гэты крок, ці маеш намер добры і непрымусовы ўзяць сабе ў жонкі тую, якую перад сабой бачыш. І да нявесты таксама: ці маеш ты вольнае жаданне, вольнае волевыяўленне ўзяць сабе мужа таго, каго тут перад сабой бачыш. І чалавек сцвярджае: так, маю. Значыць — нішто мне не прымушае, я свабодна раблю гэты выбар. Але перад гэтым ёсць яшчэ і нейкі тэрмін выпрабавальны. І цяпер у некаторых мясцінах захаваўся гэты звычай, што праз месяц, скажам, ці праз два будучы браць шлюб маладыя. І, калі ласка, аб'явіце, хто ведае, можа ёсць нейкія перашкоды, нейкія праблемы. Суседзі іх, знаёмыя ўжо ведаюць пра іх рашэнне і маюць права і нават абавязаны паклапаціцца пра тое, каб усё было сумленна, адказна, правільна, па закону. І потым ужо пасля гэтага, калі няма перашкод, калі жаданне дваіх узаменае, настойлівае, яны просяць благаславіць гэты шлюб. А царква яго благаслаўляе, спалучае мужа жонцы і жонку мужу. І там такія словы нагадваюць: "Бог сачыць, чалавек да не разлучаць". Адсюль выраз, што шлюбны заключаюцца на нябёсах, гэта не проста з'ява нашага сацыяльнага, эканамічнага, культурнага жыцця. Гэта значна больш. Праваслаўе бачыць у чалавеку цэлы сусвет. І маецца на ўвазе нараджэнне людзей з сувязей шлюбных, гэта значыць, таксама сусвет. Тут — таінства. І царква гэта падкрэслівае і нагадвае пра тую вялікую адказнасць, якую на сябе бяруць маладыя. Не толькі разам, скажам, паехаць адпачыць, разам абсталяваць кватэру, разам прагуляцца па парку. Шлюб — гэта значна, значна больш.

Гутарку вяла Наталля ЦАГЛІНСКАЯ.

СВОЙ ПОГЛЯД

— Упершыню літаратурную беларускую мову я пачула дзесьці на пачатку 50-х гадоў, калі вучылася ва Уфе на філалагічным факультэце Башкірскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута. Паклапаціўся пра гэта дацэнт факультэта Леў Барэг. Да вайны ён працаваў загадчыкам кафедры і дацэнтам Мінскага педагагічнага інстытута, старшым навуковым супрацоўнікам у Інстытуце мовы і літаратуры Акадэміі навук БССР. У Башкірыю, як не раз даводзілася чуць, трапіў з-за сваіх беларускіх "нацыяналістычных" поглядаў. Ведучы з намі заняткі па фальклору ўсходнеславянскіх народаў, не раз прыводзіў у арыгінале вытрымкі з беларускай вуснай творчасці. Умеў падабраць з іх найбольш трапныя і адмысловыя, чым садзейнічаў таму, каб у большасці студэнтаў фарміраваўся пазітыўны погляд на беларускую мову.

Не думала і не чакала, але раптам у жыцці мне вельмі пашчасціла: у сталіцы Башкірыі пазнаёмілася з беларускім хлопцам, які вучыўся на завочным аддзяленні гістарычнага факультэта педінстытута. Паказаліся. І ў 1958 годзе прыехалі ў самы тыповы нацыянальны куток Беларусі — на Уздзеншчыну. Вось тут я ўволю наслухалася чысцюткай беларускай мовы. На маё шчасце, яе яшчэ не паспелі як след абрусіць перадачы па радыё і тэлебачанні, мастацкае кіно. Зараз ужо і тут гучыць траянкі ў асяроддзі мясцовых жыхароў.

Сваё працоўнае жыццё на Беларусі пачала з загадання адным з дзіцячых садоў у Мінску. Радавалася, што ў чужым для мяне краі не ўзнікла аніякай праблемы з мовай: уся праца з дзецьмі і выхавальнікамі не толькі ў маім, але і ва ўсіх мінскіх дзіцячых садах вялася выключна на рускай мове. Але часам ад вялікай радасці з-за панавання ў Мінску рускай мовы ў сістэ-

кую незразумелую цягу да беларускага слова. Вядома, спрыяў гэтаму штогадовы адпачынак на беларускамоўнай радзіме мужа — Уздзеншчыне, рэгулярнае наведванне ў Мінск спектакляў Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

Стану выхаваўчай працы майго дзіцячага сада неаднаразова давалася высокая адзнака інспектарамі Мінскага гарадскога аддзела народнай адукацыі і самога Міністэрства асветы БССР. Відач, гэта і паслужыла падставай для запрашэння мяне ў 1965 годзе на працу ў дашкольную аддзел гэтага міністэрства. Тут беларускія мяне нават і ёту не прыбавілася. Яго апарат энергічна працаваў у напрамку далейшага паглыблення працэсу русіфікацыі народнай адукацыі Беларусі.

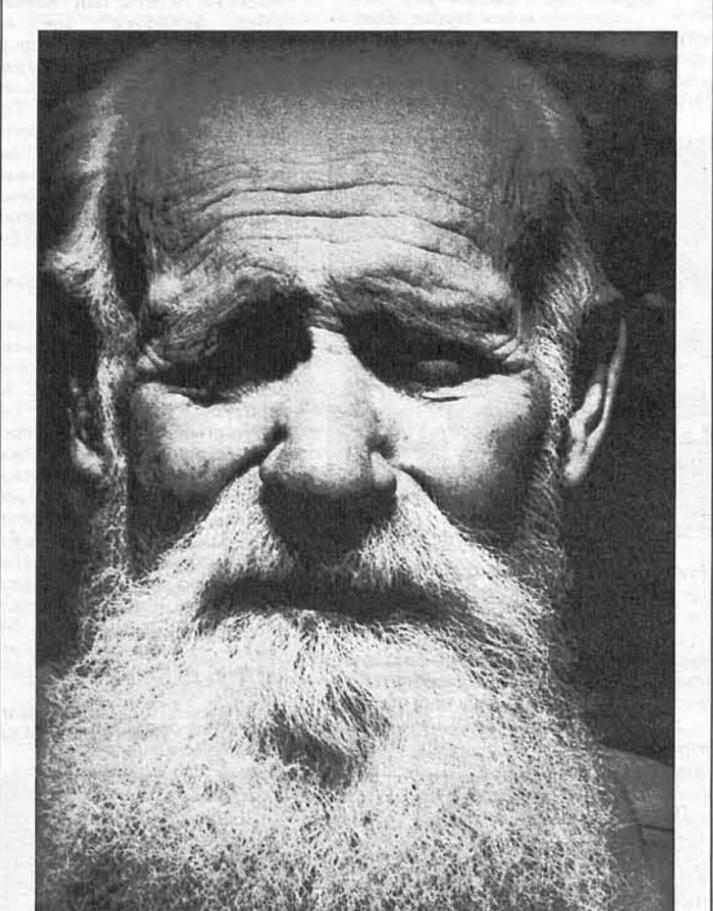
У плане вернасці беларускасці на многа вышэй за супрацоўнікаў міністэрства сталі вучоныя яго Навукова-даследчага інстытута педагогікі, куды я перайшла на працу ў 1971 годзе. Тут я ўжо не толькі чула жывую беларускую мову, але і не раз была сведкам вельмі заклочаных глыбокаасэнсаваных разваг аб шляхах яе развіцця. Як правіла, усе сыходзілі на такім варыянце: выратаваць беларускую мову, а разам з ёю і сам беларускі народ ад рускай культурна-моўнай асіміляцыі можна толькі праз нацыянальную сістэму адукацыі. Толькі вось бяда, ніхто не адважваўся заявіць пра гэта ў высокай партыйнай інстанцыі, бо, мусяць, ведалі, што там не знойдуць падтрымкі. Таму дзеля інтарэсаў будучыні беларускай мовы я рупліўцам з інстытута педагогікі даводзілася ўжываць свае, няхай сабе і далёка не эфектыўныя сродкі: пісаць метадычныя рэкамендацыі па прыва-

Прываказальная СПАДЧЫНА

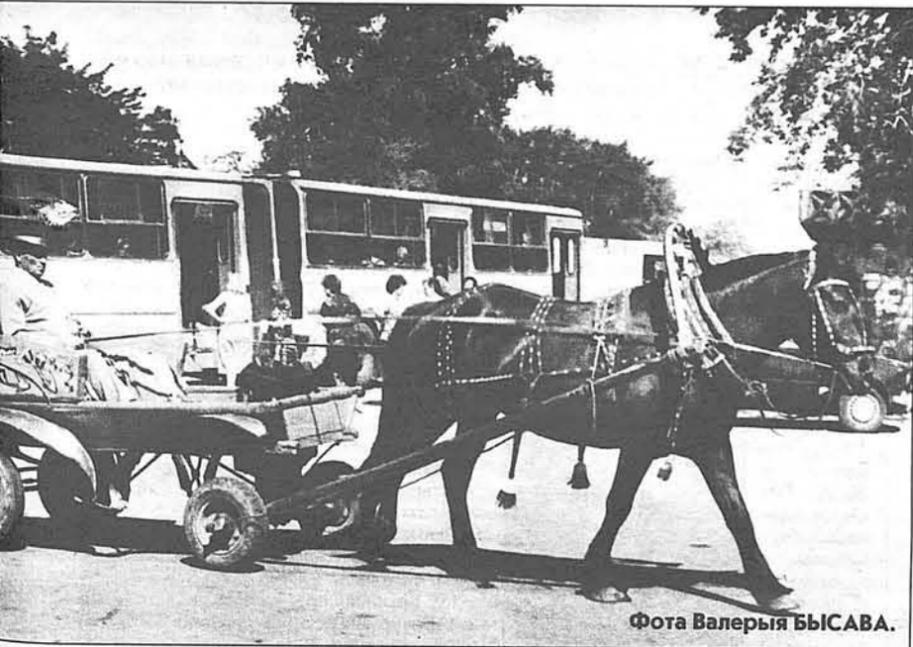
АПТ

У Гродне заставяе дзейнічаць найка Беларусі? Знабініцытыве ордэна годзе. Першым апцішкевіч. Для яе ўзведзены аднапавнак з выхадам на ішчу. Другі паверхны ў 1763 годзе атам І. Эдэрам на ўлгэтым будынку аптда 1950 года. Гістма, ствараюць лодлоі езуіцкай аптэцывядомыя спецыялістыдзячы, што працдырэктар медыцынскага прафесар Ж. Жыбіцдабрачынасці аптэвіч, удзельнік паўстафармацэўт губернсуправы С. Разваддзяч пальскай Рэ"Пралетарыят" правноўскі. Неаднойчы ігалыныя сходкі ў аптапошынага, памочніКаўнаса М. Войніч, тыпаў вобраза Артуга героя вядом"Шэршань" ("Вводбрат Стэф. іды Войжы Некраш), бабі

З невялікага гарадка Шчорс, што на Чарнігаўшчыне, прыехаў у Гомель у 1935 годзе шукаць работу Фёдар ПЛІАНОК. Цяпер ганаровы чыгуначнік Ф. Пліянок, якому ўжо 83, на пенсіі. Надаўна прыйшлі да яго ў дом прадстаўнікі музея Беларускага ўніверсітэта транспарту і прынеслі новы касцюм з просьбай абмяняць на яго форму тэхніка цягі і ілкатэгорыі. Форма чыгуначніка захавалася ў Фёдара Парфір'евіча з часоў даўніх, яшчэ калі міністрам шляхоў зносін СССР быў Кагановіч. Такія касцюмы засталіся толькі на малюнках падручнікаў гісторыі, а ў ганаровага чыгуначніка — у поўным парадку ў шафе захоўваўся.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

Фота Валерыя БЫСАВА.

плошча Крычава. Да дзядулі ўнук паедзе на брычцы.

ЭКА-МУЗЕЙ У ГРОДНЕ

валася і працяг-старэйшая аптэка ў Гродне паезуітаў у 1687 аптэкарам быў І. ў 1709 годзе вярховы буды-рыначную пло-быў дабудова-аптэкарам-езуі-асныя сродкі. У гэтка дзейнічала ррыю, як вядо-дзі. Славу бы-прывеслі такія ты і грамадскія авалі ў ёй, які анскай акадэміі бер, прыхільнік акар І. Адамо-ання 1863 года і ская лекарскай оўскі, вядомы абочай партыі візар У. Стэфанаведваў неле-тэцыя папленнік ік аптэкара з адзін з прата-ура — галоўна-ага рамана ("), дваюрачны ніч", у замуж-рэдактара га-

зеты "Наша Слова" Станіслава Судніка. Арандатарам і ўласнікам аптэкі з 1905 па 1939 год быў правізар Э. Стэмпнеўскі. Як вядома грамадскага дзеяча, яго ў 1922—1927 гадах жыхары Гродна выбралі кіраўніком магістрата. За дапамогу партызанам лекамі ў 1944 годзе ён быў зняволены ў канцлагера Штугоф, дзе загінуў. Ахвярамі нямецкага акупацыйнага рэжыму сталі таксама магістр фармацэўтыкі С. Рыгер і памочнік аптэкара Эпштэйн. Адноўленую пасля вызвалення Гродна аптэку № 3 ўзначальваў правізар А. Троп-Крынскі, які аддаў аптэчнай справе звыш 50 год жыцця. З 1950 года ў будынку аптэкі размяшчаўся склад, салон мэблі. Пасля абвешчання яго ў 1988 годзе помнікам гісторыі рэспубліканскага ўзроўню ён па-ранейшаму выкарыстоўваўся не па прызначэнню. У лютым 1996 года частка памяшканняў першага паверха па рашэнню Гродзенскага гарвыканкома перададзена навукова-вытворчаму кааператыву "Бітэст" для стварэння аптэкі-музея.

Пасля рэстаўрацыйных работ 23 ліпеня 1996 года яна прыняла першых наведвальнікаў. Аптэка-музей — гэта не звычайная аптэка, дзе толькі набываюць неабходныя лекі. Тут створана музейная экспазіцыя, з якой можна даведацца аб гісторыі развіцця фармацэўтыкі ў Гродне, звесткі аб гарадскіх аптэках і аптэкарах, пачынаючы з XVII стагоддзя. Даведацца пра дзейнасць магчыма з экспануемых фотаздымкаў і ксеракопій дакументаў. На стэндах экспазіцыйнай залы дэманструецца калекцыя аптэчнага посуду і абсталявання канца XIX — першай паловы XX стагоддзяў. Уяўляюць цікавасць лекі, якімі карысталіся гродзенцы ў першай палове XX стагоддзя, і сінтэтычныя да іх, узоры лекавых раслін і гербарыі, у тым ліку выкананыя самай Э. Ажэшка. Значную дапамогу ў зборы экспанатаў для аптэкі-музея аказалі жыхары і госці Гродна. Шчыра запрашаем наведаць аптэку-музей у Гродне, якая знаходзіцца на Савецкай плошчы, 4. Матэрыял падрыхтаваў падчас вандрэйкі ў Гродна Віктар ЯГОРЧАНКА.

РАДАВОД

ШЛЯХТА

Згуртаванне беларускай шляхты (ЗБШ) было заснавана ў 1992 годзе. Тады ў сталічным Доме літаратара адбыўся сход людзей, аб'яднаных адной ідэяй: праз стварэнне адпаведнага згуртавання паказаць слаўнае мінулае нашага народа, адраджэнне ў грамадстве лепшыя культурныя традыцыі мінуўшчыны, годнасць беларуса, прыцягнуць увагу да айчынай гісторыі, якая складаецца з гісторыі асобных людзей — нашых продкаў.

Прыхільнікаў падобнай ідэі тады назбіралася каля 150 чалавек. На сходзе была абрана і Найвышэйшая Рада, якая потым стала рэгулярна ладзіць навуковыя і культурныя мерапрыемствы. Некалькі разоў члены арганізацыі нават праводзілі шляхецкія балі з танцамі, што было даволі адчувальным імпульсам у папулярызацыі дзейнасці аб'яднання.

Але ў гісторыі ЗБШ былі перыяды узлёту і адноснага заняпаду. Узлёт, зразумела, назіраўся ў пачатку 90-х на тагачаснай хвалі нацыянальнага адраджэння, калі цікавасць у грамадстве да гісторыі айчынага дваранства была вельмі высокай. Але ў апошнія гады магло падацца, што ЗБШ увогуле знікла. Вялікі маршалак згуртавання беларускай шляхты, прафесар, загадчык кафедры гісторыі Беларусі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Анатоль Грыцкевіч так не лічыць. Ён сцвярджае, што гэта толькі знешняе ўражанне. На самай справе ЗБШ не спыняла сваёй дзейнасці. Арганізацыя нават некалькі пашырылася і аб'ядноўвае цяпер больш за 200 шляхецкіх сем'яў (членства ў ЗБШ прынята сямейнае, а не персанальнае).

Нядаўна ЗБШ зноў гучна нагадала пра сваё існаванне. У будынку Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў Мінску адбылася першая навуковая канферэнцыя, арганізаваная ЗБШ разам з бібліятэкай і Нацыянальным архівам краіны. Канферэнцыя сабрала шмат айчынных наву-

АДРАДЖАЕ ГОДНАСЦЬ СВАЙГО НАРОДА

коўцаў, архівістаў, на ёй выступалі госці з Кіева і Масквы. Доклады даследчыкаў датычыліся пераважна генеалогіі, геральдыкі і гісторыі беларускай шляхты. Увагай аматараў мінуўшчыны быў ахоплены якраз перыяд станаўлення мясцовага дваранства — XVI—XVIII стагоддзі. На канферэнцыі дэманстраваліся дасягненні ў вывучэнні радаводаў беларусаў, якія пакінулі прыкметны след у нашай гісторыі: родаў Корсакаў, Незабытоўскіх, Чачотаў, Маеўскіх, Сілінічаў, Лапацінскіх, Рамана Скірмунта, Міхаіла Нарымунтавіча і інш.

Дыскусія была цікавая не толькі ў навуковым плане, але і ў пазнавальным. У канферэнцыі Нацыянальнай бібліятэкі з гэтай нагоды былі выстаўлены рэдкія выданні з кніжнага фонду, архіўныя матэрыялы, якія могуць праціць святло яшчэ на гісторыю тысяч беларускіх шляхецкіх родаў. Такім чынам, згуртаванне не толькі не знікла, але пашырылася, пасталела, пачало грунтаваць сваю дзейнасць на навуковай аснове. Арганізатары канферэнцыі спадзяюцца, што гэтакі мерапрыемства актывізуе стасункі ЗБШ з іншымі арганізацыямі і проста нагадае грамадству пра існаванне такога аб'яднання.

Нягледзячы на тое, што зараз у краіне назіраецца эканамічны крызіс і ў людзей стала менш магчымасцяў сканцэнтраванацца на нечым духоўным, нягледзячы на тое, што ЗБШ крыху страціла вядомасць, згуртаванне выдала чатыры нумары бюлетэна "Годнасць". Усе артыкулы і навуковыя даследаванні, апублікаваныя ў іх, цалкам прысвечаны вывучэнню праблем беларускай шляхты.

Прынамсі, трэба прызнацца, што пэўным чынам змянілася стаўленне грамадства не толькі да ЗБШ, але да ўсіх арганізацыйна-навуковых аб'яднанняў, якія займаюцца нацыянальнай праблемаматыкай. На жаль, захапленне, нават эйфарыя пачатку 90-х знікла, цяпер нярэдка

падобная дзейнасць выклікае неразуменне ці нават насцярожанасць. Але Анатоль Грыцкевіч сцвярджае, што асабіста яму не прыходзілася сутыкацца з відэачнымі выпадкамі неадэкватных адносін — ці перажыткамі пралетарскай псіхалогіі, якая выхоўвалася ў нашых суайчыннікаў на працягу сямідзесяці гадоў. "Магчыма, насцярожанасць узнікала толькі тады, калі ў краіне здараліся нейкія палітычныя ўзрушэнні. Менавіта тады і ўсплывалі старыя стэрэатыпы. Памятаю, як адзін чыноўнік не жадаў нам прадаставіць памяшканне для нейкага мерапрыемства. "Я вам дазволю сабрацца, вы потым з'едзеце ў Парыж, а мне адкавай", — казаў ён", — прызнаецца Анатоль Пятровіч. Але ЗБШ перажывае і падобнае, бо не з'яўляецца палітычнай арганізацыяй.

Намаганні ЗБШ даюць хоць і не надта адчувальныя, але заўважныя вынікі. Больш часта размовы пра шляхту абярнуліся тым, што гэтую прадстаўнічую частку беларускага народа грамадства пачало ўспрымаць з адносна павагай. Шляхта, па сутнасці, атрымала рэабілітацыю. Але гэта зусім не азначае, што такім чынам нашчадкі шляхецкіх родаў імкнуцца сябе ўзвысіць над іншымі. Не. ЗБШ — своеасаблівы клуб па інтарэсах — апроч аднаўлення памяці аб продках, апроч аднаўлення добрых традыцый мінуўшчыны, імкнецца зняць прапагандысцкія напластаванні, якія накладваліся на працягу некалькіх папярэдніх дзесяцігоддзяў.

Як паведаміў спадар Грыцкевіч, ЗБШ заўсёды рада бачыць у сваіх шэрагах новых людзей. Для гэтага дастаткова даследаваць свой род, перадаць неабходныя дакументы ў спецыяльную камісію згуртавання, якая іх правярыць і на падставе дакументальных звестак пра шляхетнае мінулае прэтэндэнта выдасць яму адпаведны дыплом.

Юрась ЛЯШКЕВІЧ.

скай мо-ных кла-льнааду-адбіраць-ораў бе-для па-д. аняцца ў у 70-х га-ваць пы-і дзяцей-х садоў і мовы і з імі словамі. Да-мі дыдактычнай дам прапаноўва-ўскія адпаведнікі ёрка, утка-кач-спрацоўкі гэтай іступіла ў мас-ольное воспи- "О некаторых я речі дзей в Из опыта рабо-дзений Белор-едаванні гэтай магла, бо дая-сваёй працы: торыя педагогікі дінстытуце. У ў вочы, як цяж-нікам беларус-ацыйных школ кіх занятках па-а практыкавала-сё ж дазваляла беларускім вы-а сваёй роднай самым старце овы заўважыла не нацыяналь-таў, пачала са-на беларускай заняткаў, зда-

МОЙ ШЛЯХ ДА БЕЛАРУСКАГА СЛОВА

чы залікаў і экзаменаў. Радавалася, што год ад году такіх ахвотнікаў у маіх групх становілася ўсё больш і больш. Ужыванне беларускай мовы студэнтамі, з якімі я вяла заняткі, вымушала і мяне працягнуць большае старанне ў яе вывучэнні. Асабліва патрэба ў гэтым узнікла пасля прыняцця ў студзені 1990 года закона "Аб мовах у Беларускай ССР". Я шчыра вітала прыняцце гэтага закона і лічу яго самым выдатным дзяржаўным актам у заканадаўчай практыцы Беларусі XX стагоддзя. Адрозніжжэ пасля апублікавання закона прынялася за ўдасканалванне сваіх ведаў па беларускай мове. Нават увесць летні адпачынак 1990 года выкарыстаў дзеля дасягнення гэтай мэты, хаця чалавеку ў пенсійным узросце краіне неабходна на працягу года на месяц, а то і болей вызваліць сябе ад напружанай працы. Не вызваліла. Затое ўпершыню ў сваім жыцці з 1990/91 навучальнага года пачала выкладаць свой прадмет па-беларуску.

Заўжды з вялікай прыемнасцю згадава час, калі перад беларускай мовай расчыніліся дзверы ў аўдыторыях сталічнага педінстытута. Не

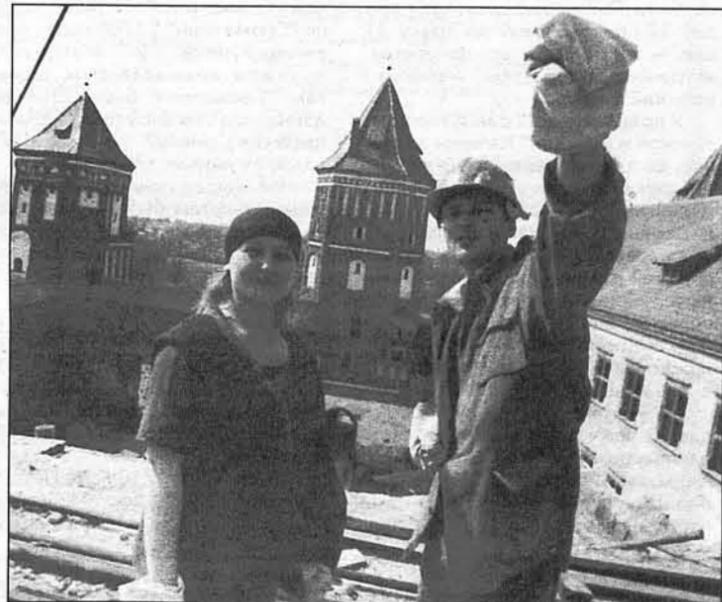
толькі на калідорах філалагічнага, але і ў іншых факультэтаў стала зусім звычайным пачуць беларускае слова з вуснаў студэнтаў. Здавалася, ужо ніякай сіле непадуладна будзе спыніць магутную хвалю беларускага нацыянальнага Адраджэння. Але беларусам страшэнна не шанцуе. Іх родную мову забаранялі антыбеларускія сілы Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі, не працягнула аб ёй клопату і савецкая ўлада. Не пайшоў на карысць беларускай мове і майскі рэфэрэндум 1995 года. Як гісторык адукацыі, я вельмі добра прадбачыла гэтыя магчымыя негатыўныя наступствы гэтай задумы, таму ў час рэфэрэндуму галасавала за тое, каб толькі беларускай мове забяспечваўся статус дзяржаўнай на яе этнічнай тэрыторыі. Але майскі рэфэрэндум 1995 года, як вядома, зрабіў неабавязковымі валоданне і выкарыстанне роднай мовы тытульнай нацыі Рэспублікі Беларусь, што скрозь пацвярджаецца практычнай дзейнасцю нават саміх дзяржаўных органаў улады і кіравання ўсіх рангаў. Ад іх жа бяруць прыклад прадпрыемствы і ўстановы.

Пасля рэфэрэндуму шмат людзей "адкінуліся" ад беларускай мовы і ў Беларускай дзяржаўнай педагогіч-

ным універсітэце імя Максіма Танка. А вось мае сумленне не дазваляе ў гэтую цяжкую часіну адрачыся ад выкладання свайго прадмета на беларускай мове. Гэта мае крэда. Мне як рускай па нацыянальнасці вельмі не хочацца на ніве асветы ў беларускім краі выступаць у ролі асімілятара яго карэннага насельніцтва, быць паслядоўнай і прадаўжальнай тых заганных педагогічных традыцый, якія тут былі закладзены ў перыяд правядзення палітыкі паланізацыі і русіфікацыі.

Мая арганічная інтэграцыя ў беларускамоўную педагогічную дзейнасць зусім не падарвала ўва мне прыродных рускіх асноў. У час сёлетняга перапісу насельніцтва Беларусі запісалася рускай па нацыянальнасці, роднай мовай назвала рускую, але заявіла, што дома карыстаюся беларускай. Пакуль жыўу на сваёй другой радзіме — Беларусі, буду рабіць усё, залежнае ад мяне, каб я мова пачувала сябе тут так, як пачувалася руская, польская, нямецкая, французская і іншыя мовы на сваіх гістарычных тэрыторыях.

Ефрасіння АНДРЭВА, доктар педагогічных навук, прафесар БДПУ імя Максіма Танка.

Працягваюцца рэстаўрацыйныя работы ў Мірскім замку, помніку архітэктуры XVI—XVIII стагоддзяў. Тут ужо завершаны агульнабудуўнічыя работы па абедзвюх абарончых сценах замка, паўночнаму корпусу і на чатырох вежах. Цяпер рэстаўрыруюцца ўсходні корпус і паўночна-ўсходняя вежа.

НА ЗДЫМКАХ: у рэстаўрацыі замка прымаюць удзел першакурснікі мастацка-рэстаўрацыйнага вучылішча Алена ГАЛЕНЯ і Уладзімір ЯЎСЕНКА.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

Храм Святога Міхаіла ўпрыгожыў вёску Ціхінічы Рагачоўскага раёна. Ён узведзены на сродкі маскоўскага пісьменніка Міхаіла Расолава.

НА ЗДЫМКУ: настояцель храма ў Ціхінічах айцец Мікалай разам з маці М. Расолава — Юзэфай Адамаўнай.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

СЛАВУТЫЯ ЗЕМЛЯКІ

300 ГАДОЎ РУСКАЙ ГРАМАДЗЯНСКАЙ АЗБУЦЫ І БІБЛІЯГРАФІІ

● Аляксей ЯФІМАЎ, член міжнародных арганізацый беларусістаў і славяназнаўцаў.

У 1991 годзе на Міжнародным кангрэсе беларусістаў упершыню была дадзена высокая адзнака дзейнасці Ільі Капіевіча. Упэўнены, што ў 1999 годзе Беларусь паставіць свайго сына на п'едэстал сусветнай славы.

У 1999 годзе спаўняецца 300 гадоў рускай грамадзянскай азбуцы і бібліяграфіі. Пётр І глыбока ўсвядоміў, што без грамадзянскай азбуцы не можа быць свецкай дзяржавы, грамадзянскага права, перадавой навукі і г. д. Ён разумее усю складанасць і супярэчлівасць гэтага працэсу і не раскрыў сваёй задумкі. Вось чаму ў энцыклапедычным слоўніку выдаўцоў Ф. Бракгаўза і І. Эфрона ў артыкуле "Грамадзянскі шрыфт" гаворыцца: "Пётр даручыў некаму (курсіў мой. — А. Е.) склаці ўзор грамадзянскай азбуцы і адправіў яго ў Амстэрдам для выліцця там новага шрыфту". Цяпер устаноўлена, што гэтым "некім" быў І. Капіевіч. Пётр І у час знаходжання ў Амстэрдаме сустракаўся з Капіевічам.

У 1699 годзе Ілья Капіевіч (Капіевіч), падкрэсліваючы і беларускае, і польскае паходжанне па маці і бацьку, з Амстэрдама піша асабіста Пятру Вялікаму, што выдаў 12 і падрыхтаваў да друку 11 кніг — па гісторыі, арыфметыцы, астраноміі, літаратуры, марскоў і войскай справе.

У прадмове да "Граматыкі латынскай і рускоў" Капіевіч адзначае, што ён надрукаваў кнігу ў сваёй друкарні сваім уласным рускім шрыфтам, які адрозніваецца ад царкоўнаславянскага шрыфту. У прадмове да "Рукаводства в граматыку" Капіевіч паведамляе, што напісаў "новае, кратчайшее сочинение, желательное для многих и до сих пор никем не выданное на московском языке, сочинение очень нужное".

Па ўказанню Пятра І ў 1705 годзе Капіевіч перанёс друкарскую дзейнасць у Гданьск, а потым — у Хелм, у 1707 годзе пераехаў у Варшаву, а затым у Расію. У гэты час Капіевіч надрукаваў на лацінскай мове славяна-рускую граматыку і падрыхтаваў да выдання "Геометрию".

Капіевіч, працуючы перакладчыкам у Пасольскім прыказе і сакратаром Пятра І, рэкамендуе цару выклікаць з Амстэрдама яго былых работнікаў друкарні і надрукаваць "Геометрию" амстэрдамскім грамадзянскім шрыфтам. Матэрыялы "Геометрии" былі ім дастаўлены з "ваеннага паходу" з папраўкамі, зробленымі рукою Пятра І. Капіевіч у "Геометрии" змяніў алфавітны склад, спрасціў правапіс, выключыў непатрэбныя для перадачы рускай мовы літары: грэчаскія "пси", "кси", "мега" і іншыя, знакі націскаў (сілы) і скарочэнняў (цітлы), увёў новыя літары: Е, Э, Я, увёў сістэму абазначэння чыслаў арабскімі і рымскімі лічбамі замест царкоўных літар.

Цар загадвае 1 студзеня 1708 года надрукаваць новым шрыфтам "Геометрию". Першае выданне "Геометрии" ў 1708 годзе было ажыццёўлена ў Маскоўскай друкарні грамадзянскім шрыфтам. "Геометрия" была перавыдадзена пад загалоўкам "Прыёмы цыркуля і лінейкі" ў тым жа 1708 годзе і ў лютым 1709 года.

Новавыдадзеным амстэрдамскім шрыфтам быў набраны ўзор з "ізабражэннем древних (церковных) и новых (гражданских) письмен славенских, печатных и рукописных".

У кастрычніку 1709 года на боршчыкі Іван Нікіцін, Сяргей Постнікаў, Рыгор Пнеўскі і іншыя падлі на імя Пятра Вялікага чалабітнюю і прыклалі ўзор амстэрдамскай грамадзянскай азбуцы з просьбай прыняць яе ў Прыказ.

29 студзеня 1710 года Пётр Вялікі разгледзеў узор "Ізабражэння древних и новых писмен сла-

венских, печатных и рукописных", зрабіў змены і выдаў Указ: "впредь с вышеписанного числа всякие исторические и рукописные (на полях: мануфактурные) книги и каковы будут присланы переводы печатать амстердамскими нововыданными литеры (курсіў мой. — А. Е.), а опроч тех литер, иными литерыми таких книг впродь не печатать".

Пётр І перакрэсліў у прадстаўленай яму азбуцы ўсе, як загалюныя, так і вялікія царкоўнаславянскія літары, пакінуў літары грамадзянскай мовы.

Мне ўдалося ўстанавіць, што на першай старонцы грамадзянскай азбуцы, дзе надрукаваны першыя літары алфавіта, унізе аркуша чырвоным чарнілам напісана рукою І. Капіевіча: "Дано лета Господня 1710 Генваря в 29 день", а таксама, што рээстр кнігам грамадзянскім у дадатку № 12 "Ведомостей" за 1710 год — гэта чацвёрты рээстр кніг Капіевіча.

У энцыклапедычным слоўніку "Книговедение" ўпершыню афіцыйна прызнаецца аўтарства Капіевіча (Капіевіча) Ільі Фёдаравіча ў адносінах да рускай грамадзянскай азбуцы і бібліяграфіі.

У 1699 годзе Капіевіч надрукаваў на лацінскай і рускай мовах спіс выпушчаных ці падрыхтаваных ім да друку кніг "Рядовой чин, им же книги именуются" — першае печатное русское библиографическое пособие.

Вынаходства і ўвядзенне грамадзянскай азбуцы і грамадзянскага шрыфту склалі эпоху ў рускай пісьменнасці і культуры. Адбылося аддзяленне агульнанацыянальнай рускай мовы ад царкоўнаславянскай. Царкоўнаславянскі друк абмяжоўваецца патрэбамі царквы і духоўнай адукацыі. Грамадзянскі друк атрымлівае права на жыццё ў прыродазнаўчых, тэхнічных, публіцыстычных, дзелавых і літаратурна-мастацкіх сферах. Руская грамадзянская азбука легла ў аснову грамадзянскага беларускага, украінскага і іншых алфавітаў. Руская мова мае гістарычнае і культурнае значэнне для ўсіх славянскіх і іншых народаў. Яна заканамерна стала міжнароднай мовай.

Уклад Капіевіча (Капіевіча) ў славянскую пісьменнасць і культуру раўнацэнны ўкладу Кірылы і Мяфодзія. Авалоданне багаццем стараславянскай (кірыла-мяфодзійскай) і новаславянскай (капіевічскай) пісьменнасці становіцца ўсё больш настойлівай патрэбай часу, а вывучэнне славянскай гісторыі набывае выключна важнае навуковае і грамадскае значэнне.

г. Адэса, Украіна.

ЗАМЕЖКА

● Эмануіл ЮФЕ, акадэмік Міжнароднай акадэміі вывучэння нацыянальных меншасцей, прафесар, доктар гістарычных навук.

Паэт і драматург Г. Лейвік нарадзіўся ў старажытным беларускім горадзе Ігумене Мінскай губерні ў 1888 годзе. Яго сапраўднае імя і прозвішча Лейвік Гальперн. 17-гадовым юнаком ён далучыўся да рэвалюцыйнага руху, быў арыштаваны і сасланы ў Сібір. Адтуль Лейвік уцёк у 1913 годзе ў ЗША. Тут ён працаваў абішчыкам, а затым на фабрыцы дзіцячага адзення ў Філадэльфіі. Неўзабаве выйшаў першы зборнік вершаў Г. Лейвіка "Пад замком", а ў 1917—1920 гады — чатыры пэзмы аб пагромах. Шырокі грамадскі рэзананс выклікала манументальная драматычная пэзма "Голем". У 1921—1929 гадах

на музыку і сталі папулярнымі песнямі. На амерыканскай зямлі ён стварыў свае драматычныя шэдэўры — п'есы "Добрыя браты", "Дачка шадхана", "Спакойная кватэра", пастаўленыя многімі тэатрамі свету. Аўром Рэйзен пераклаў на ідыш многія творы сусветнай літаратуры, у тым ліку "Дзяціства" Льва Толстага. Жыццёвы шлях Рэйзена скончыўся ў Нью-Йорку ў 1953 годзе.

На амерыканскай зямлі адбылося станаўленне літаратурнага таленту пэатэсы, празаіка і перакладчыка Сары Рэйзен (1885—1974), якая таксама, як і яе старэйшы брат Аўром, нарадзілася ў мястэчку Койданава. Калі яна прыбыла ў ЗША, ёй было ўжо сорок восем гадоў. Вершы Сары Рэйзен увайшлі ў літаратурныя зборнікі і анталогіі. Калі яе першая кніга "Сон і рэчаіснасць" выйшла ў Варшаве, другая — "Вершы" — у Вільні, то трэцяя — з такой жа назвай у Нью-Йорку ў 1955 годзе. Сара Рэйзен зарэкамендавала сябе таленавітай перакладчыцай. Яна пераклала на ідыш многія творы Аляксандра Пушкіна, Івана Тургенева, Льва Толстага,

БЕЛАРУСКІЯ

Лейвік стварае драмы "Анучы", "Інакш", "Бедная дзяржава", "Банкрут", "Майстэрня", "Гіртш Лекер", "Ланцугі", пастаўленыя на амерыканскай яўрэйскай сцэне. З 1936 года ён разам з І. Апатошу выдаваў літаратурны зборнік "Замлбихер", што адыгралі прыкметную ролю ў развіцці яўрэйскай літаратуры. Трагічнаму лёсу еўрапейскага яўрэйства ў гады другой сусветнай вайны прысвечаны кнігі Г. Лейвіка "У Трэблінцы я не быў", "Вяселле ў пераддэсці". Апошняя кніга вершаў "Ліст на яблыні" выйшла ў 1955 годзе. Г. Лейвіка не стала ў 1962 годзе.

У 1928 годзе ў Нью-Йорку выйшаў у свет Выбраны збор твораў класіка яўрэйскай літаратуры Аўрома Рэйзена ў 14-ці тамах, а праз пяць гадоў — Поўны збор яго твораў. Арыгінальны паэт, празаік і публіцыст нарадзіўся ў 1876 годзе ў м. Койданава Мінскага павета Мінскай губерні (цяпер горад Дзяржынск Мінскай вобласці) у сям'і яўрэйскага пісьменніка Калмана Рэйзена. Яго першыя вершы на ідыш былі апублікаваны ў 1891 годзе, а ў 1902 годзе ў Варшаве выйшаў першы пэзтычны зборнік А. Рэйзена "Песні часу". Праз год з'я-

вілася першая кніга яго прозы пад назвай "Расказы і карціны". Менавіта Аўром Рэйзен заснаваў у Варшаве штоўтыднёвік "Еўрапейская літаратура", у якім публікаваў творы еўрапейскіх пісьменнікаў у перакладзе на ідыш, а таксама творы яўрэйскіх пісьменнікаў.

У час наведвання ЗША ў 1911 годзе А. Рэйзен заснаваў штоўтыднёвік "Гэта новая краіна", затым "Літаратурны свет" і "Новы часопіс", што стаў галоўным друкаваным органам літаратуры на ідыш. У 1914 годзе ён пераязджае ў ЗША на пастаяннае жыхарства і публікуецца ў яўрэйскіх газетах "Форвертс", "Тог" і інш. У 1922-1923 гадах А. Рэйзен выдаваў літаратурны штомесячнік "Новы ідыш". У 1927 годзе ў Нью-Йорку выйшла ў свет кніга мемуараў пісьменніка "Дваццаць гадоў у Амерыцы". Многія вершы Аўрома Рэйзена былі пакладзены

Рабіндраната Тагора і іншых сусветна вядомых пісьменнікаў.

Сусветную вядомасць атрымалі даследаванні і кнігі ўраджэнца Віцебска, гісторыка, культуролога, псіхааналітыка Імануіла Велікоўскага (1895—1979). Да пераезду ў ЗША ў 1939 годзе ён атрымаў медыцынскую адукацыю ў Маскве, выдаваў і рэдагаваў міжнародны навуковы часопіс "Скрыпта", да ўдзелу ў якім залучыў сусветна вядомых фізікаў Нільса Бора, Альберта Эйнштэйна, Льва Ландау. З 1923 года Велікоўскі жыў у Палесціне, дзе працаваў урачом-псіхааналітыкам і апублікаваў некалькі тэарэтычных работ па псіхааналізу ў еўрапейскіх навуковых часопісах, высокая ацэнка выкладчыкам аднаго з самых прэстыжных універсітэтаў ЗША — Прынстанскага, ён інтэнсіўна заняўся навуковай дзейнасцю. Імануіл Велікоўскі быў аўтарам шматлікіх кніг, у якіх выкладзена арыгінальная канцэпцыя касмічнай і еўрапейскай гісторыі, якая атрымала шырокую папулярнасць і стварыла вялікую школу паслядоўнікаў і прыхільнікаў ва ўсім свеце. Захапляльнасць і маштабнасць яго гіпотэз, эфектнасць "альтэрнатыўнай гісторыі" вучонага, а таксама дзёрзкі і ўражваючы размах касмаганічнай часткі яго тэорыі, шырыня культуралагічных супастаўленняў і бліскавая вынаходлівасць тлумачэнняў — усё гэта прыцягнула да кніг Велікоўскага ўвагу мільянаў чытачоў і прынесла яму сусветную вядомасць. Пасля яго смерці прайшло амаль дваццаць гадоў, але да гэтага часу карыстаюцца папулярнасцю такія кнігі Велікоўскага, як "Светы ў сутыкненнях", "Стагоддзі ў хаосе", "Зямля ў канвульсіях", "Эдып і Эхнатон", "Людзі мора", "Рамзес Другі і яго час", "Чалавечтва ў амнезіі" (апошняя кніга выдадзена ў 1982 годзе пасмяротна).

Вучоным з сусветным імем стаў у ЗША мінчанін Давід Бернштэйн. Калі ён упершыню ступіў на амерыканскую зямлю, маленькаму Давіду было ўсяго два гады. Праз 18 год ён скончыў Нью-Йоркскі ўніверсітэт і стаў вядомым отарыналарынголагам. У 1935 годзе Д. Бернштэйн стаў доктарам медыцыны. Неўзабаве ён ужо прызнаны аўтарытэт сярод амерыканскіх медыкаў. З 1969 года ўзначальваў отарыналарынгалогічную службу медыцынскага цэнтра Майманда ў Брукліне. Д. Бернштэйн — член Амерыканскай акадэміі пластычнай і ўзнаўленчай хірургіі твару, Нью-Йоркскай медыцынскай акадэміі, Міжнароднага хірургічнага каледжа. З 1969 года ён член камітэта планавання навуковай праграмы ў галіне отарыналарынгалогіі. Урачы

«ВЯСЁЛКАВЫ ЛАЎР» САКРАТУ ЯНОВІЧУ

Лаўрэатам "Вясёлкавага лаўра" — агульнапольскай узнагароды, якая прысвойваецца за пашырэнне ідэі тэлерантнасці ў адносінах да меншасцей стаў Сакрат Яновіч. Атрымаў ён гэтую ўзнагароду за публіцыстыку, прысвечаную нацыянальным меншасцям і адносінам да іх з боку большасці грамадства.

Узнагарода, якую заснавалі прадпрымальнік Яраслаў Эндэр і журналіст Славамір Стараста, прысвойваецца ўжо другі год. У ліку мінулагадніх лаўрэатаў былі, між іншым, журналістка Моніка Алейнік, парламентарый Зофія Куратоўска і Мікалай Казакевіч. Сёлета ўзнагароду атрымалі таксама былы мар-

шалак Сейма Аляксандр Малахоўскі, шэф Хельсінскага фонду Марк Навіцкі, пісьменніца і філосаф культуры Марыя Шышоўска, юрыст Лех Фаляндш і шэф гуманітарнай арганізацыі МОНАР Марк Катаньскі.

"Ніва".

Польшча.

Працяг. Пачатак у №№ 29-30.

ўсяго свету выкарыстоўваюць навуковыя працы Д. Бернштэйна па лячэнні захворванняў вуха, горла, носа, па розных праблемах пластычнай хірургіі твару.

У 1992 годзе ў Нью-Йорку скончыўся жыццёвы шлях выдатнага амерыканскага пісьменніка-фантаста і вучонага-біяхіміка Айзека Азімава. Яго навукова-фантастычныя і навукова-папулярныя кнігі чытаюць сёння ва ўсім свеце. Калі 2 студзеня 1990 года Айзек у Азімаву споўнілася 90 гадоў, ён быў аўтарам чыста рэдактарам 445 кніг і яшчэ два дзесяткі яго кніг рыхтаваліся да друку.

Жыццёвы шлях гэтага чалавека пачаўся ў мястэчку Пятровічы Мсціслаўскага павета Магілёўскай губерні (сёння гэта

РСДРП. Прыехаўшы ў ЗША, Далін адышоў ад палітычнай дзейнасці і заняўся вывучэннем унутранай і знешняй палітыкі СССР. Менавіта ў амерыканскі перыяд яго жыцця і дзейнасці былі напісаны кнігі, якія прынеслі Даліну славу сур'езнага і аўтарытэтнага вучонага-палітолага і вучонага-саветолага. Размова ідзе аб працах "Знешняя палітыка Савецкай Расіі", "Расія і пасляваенная Еўропа", "Сапраўдныя Савецкая Расія", "Савецкі шпіянаж", "Савецкая Расія і Далёкі Усход", "Прымушова праца ў СССР".

Сярод беларускіх яўрэяў, якія пераехалі ў ЗША, — кінарэжысёры і кінанаратэатральны мастак, ураджэнец старажытнага беларускага горада Полацка Савелій Сорын (Завель Ізраілевіч) (1878—1943).

У маі 1920 года ён пасяліўся ў Парыжы і даволі хутка стаў вядомым мастаком. Славу аднаго з слаўных рускіх мастакоў прынеслі Сорыну шматлікія жаночыя партрэты. У Злучаных Штатах Амерыкі жывапісцу дапамагаў мільянер Кон, які пазнаёміў з работамі С. Сорына вышэйшыя колы амерыканскага грамадства. Слаўты жывапісец і гісторык мастацтва, дырэктар Траццякоўскай галерэі ў Маскве Ігар Грабар, які сустрэўся з Савеліем Сорыным у ЗША, пісаў у 1924 годзе: "Становішча Сорына ў сучасным мастацкім свеце Еўропы прыблізна такое, якім было становішча Зулага прыкладна ў 1900-х гадах. Усе выставы ганяюцца за яго апошнімі рэчамі, самыя вядомыя жанчыны Англіі і Амерыкі абавязкова хочуць мець сорынскі партрэт, валодаючы ўжо бэнараўскім і зулагаўскім, музеі шукаюць яго карціны, буйныя карцінныя гандляры адзін перад адным стараюцца атрымаць даходнага мастака ў сваю краму, — словам, Сорын у модзе, Сорын у цане. Сорын мог бы быць задаволены і супакоіцца, падобна большасці яго папярэднікаў, але яго шчасце ў тым, што ён незадаволены і працягвае шукаць. Ён ведае, што ў яго рэчах усё яшчэ няма той самай joliesse, банальнай і таннай прыгажосці... Сорын вельмі ўпарты і можа яшчэ павярнуцца ў нечаканым напрамку".

Пэрсанальныя выставы Сорына праходзілі ў Нью-Йорку (у Бруклінскім музеі, галерэі "Вільдэнштэйн", галерэі "Нодлер"), Вашынгтоне, Пітсбургу, Чыкага. У 1924 годзе ён дапамог арганізаваць у Амерыцы Перасоўную выставу рускага мастацтва, а ў 1932-м удзельнічаў у Выставе сучаснага рускага мастацтва ў Філадэльфіі.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

У маі 1920 года ён пасяліўся ў Парыжы і даволі хутка стаў вядомым мастаком. Славу аднаго з слаўных рускіх мастакоў прынеслі Сорыну шматлікія жаночыя партрэты.

У Злучаных Штатах Амерыкі жывапісцу дапамагаў мільянер Кон, які пазнаёміў з работамі С. Сорына вышэйшыя колы амерыканскага грамадства.

Слаўты жывапісец і гісторык мастацтва, дырэктар Траццякоўскай галерэі ў Маскве Ігар Грабар, які сустрэўся з Савеліем Сорыным у ЗША, пісаў у 1924 годзе: "Становішча Сорына ў сучасным мастацкім свеце Еўропы прыблізна такое, якім было становішча Зулага прыкладна ў 1900-х гадах. Усе выставы ганяюцца за яго апошнімі рэчамі, самыя вядомыя жанчыны Англіі і Амерыкі абавязкова хочуць мець сорынскі партрэт, валодаючы ўжо бэнараўскім і зулагаўскім, музеі шукаюць яго карціны, буйныя карцінныя гандляры адзін перад адным стараюцца атрымаць даходнага мастака ў сваю краму, — словам, Сорын у модзе, Сорын у цане. Сорын мог бы быць задаволены і супакоіцца, падобна большасці яго папярэднікаў, але яго шчасце ў тым, што ён незадаволены і працягвае шукаць. Ён ведае, што ў яго рэчах усё яшчэ няма той самай joliesse, банальнай і таннай прыгажосці... Сорын вельмі ўпарты і можа яшчэ павярнуцца ў нечаканым напрамку".

Пэрсанальныя выставы Сорына праходзілі ў Нью-Йорку (у Бруклінскім музеі, галерэі "Вільдэнштэйн", галерэі "Нодлер"), Вашынгтоне, Пітсбургу, Чыкага. У 1924 годзе ён дапамог арганізаваць у Амерыцы Перасоўную выставу рускага мастацтва, а ў 1932-м удзельнічаў у Выставе сучаснага рускага мастацтва ў Філадэльфіі.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

Гісторыю прафсаюзаўнага руху краіны цяжка ўявіць без ураджэнца горада Брэста Давіда Дубінскага (1892—1982). Гэты чалавек апынуўся на амерыканскай зямлі ў 1910 годзе — у 18-гадовым узросце. Спачатку ён працаваў закрышчыкам. Неўзабаве Дубінскі ўступае ў Амерыканскую сацыялістычную партыю, становіцца актыўным удзельнікам прафсаюзаўнага руху. Пасля першай сусветнай вайны ён уваходзіць у лік лідэраў Інтэрнацыянальнага саюза рабочых па вырабу жаночага адзення. У 1934 годзе Давіда Дубінскага абіраюць віцэ-прэзідэнтам Амерыканскай федэрацыі працы (АФП). Ён быў адным са стваральнікаў Кангрэса вытворчых прафсаюзаў і Амерыканскай рабочай партыі. Пасля другой сусветнай вайны Дубінскі стаў адным з заснавальнікаў Міжнароднай канфедэрацыі вольных прафсаюзаў. У 1961-м прэзідэнт Джон Кенэдзі назначыў яго членам Прэзідэнцкага кансультацыйнага савета па палітыцы ў галіне працы і кіравання. З 1962 года Давід Дубінскі член Міжнароднага кансультацыйнага савета, удзельнік многіх міжнародных канферэнцый прафсаюзаў.

Сярод беларускіх яўрэяў — вядомыя палітычныя, прафсаюзныя, грамадскія дзеячы ЗША.

3 НОВЫХ ВЕРШАЎ

ГАЛІНКА ВЕРЫ

Бясцілле
Думкі перад Духам,
Знямога
Крока прад Быццём.
І праз сумненні
ў літасці Тваёй
Галінка веры прарастае...
Суцішыцца Сляза
і ў радасці ўсміхнецца.
Уровень,
па вадзе
мне Лік Святы
ліецца.

Душа мая, ты — ў Садзе Руж.
Ад прахалоды ажываю.
Я Божы Крок тут адчуваю,
Душа мая, ты ў Садзе Руж.
Імгнення гэткага не руш.
Няхай марнеюць, тонуць крокі,
І Сад ахутваюць аблокі,
Ярчэй надзей — галінкі зрух.
Душа мая, бы ў Садзе Руж.

Адвечны Лір,
Ты — Вечны Шут
На троне
Нямой Слязы
адбітак.
Маральна
стомленая біта —
Званочак на кароне.
Адвечны Лір,
Ты Верны Шут...
З Зямлі пакутнае
выгнанне,
І ўчалавечанню
цана — скітанне
ў жыццёвым пекле. І — скананне...
Сяброўства рукі за цябе
нябачна падкладае,
І, сцяўшы вусны, не кідае...
Адвечны Лір,
Ты — Вечны Шут
На троне
Нямой Слязы
адбітак.
Маральна
стомленая біта —
Званочак на кароне.

СУТОННІ СЭРЦА

(Трыпціх)

І. ЯК ЛЁГКА ЦНОТЫ КВЕТ СПАЛІЦЬ...
Як лёгка Цноты квет спаліць,
Бы зброя аб'явенняў —
стромкі шчыт па век...
Пытаюся:
Ці ёсцейка ў каханні
чысціня,
адданасць,
вера?..
Навошта нарадзілася Венера
Ад Зеўсавай маланкі,¹
Каб скрасіць як зямное прыцягненне!..
Чаму ж тады
Яна паміж планет употайкі
хаваецца ў камету
Ад жарсцей чалавечага Сусвету?..
Як лёгка Цноты квет спаліць
Стажарамі жаданняў,
І знішчыць забудку —
Шчырасці памкненняў.
І атруціць сутонні сэрца
Удачай лёгкаю, бы Плачам.
Зіхоткай Славы стромкі лёт,
І губіцца сяброўства шчыры карагод.
Спакусаў Вежы.

Як лёгка Цноты квет спаліць...
З Архангельскага Дрэва вырастае
Мудрасці сузор'ем,
Радасцю Пакутаў,
І трызненнем Раю.

¹ Як лічылі старажытнакітайскія, вавілонскія, індыйскія і егіпецкія гісторыкі, спачатку на Небе статычна існавалі толькі Меркурыі, Марс, Юпіцер, Сатурн. Некалі вандруюная Венера, утварыўшы б'ялярдую кампазіцыю з Марсам, Юпіцерам, Зямлёю, то з'яўлялася, то знікала, то прымала выгляд каметы. Згадаем, што вандруюная Венера для старажытных народаў — носьбіт асноватворнага касмічнага закона Агапіі, Любові-Цноты (Дабрадзецелі), найвышэйшага пачуцця духоўнага. Як вынік перамогі ў Любові кахальнага, пачуццёва-жарсцевага пачатку, ударам Зеўсавай (Юпіцеравай) маланкі Венера была пастаўлена ў залежнасць ад прыцягнення Зямлі. Са старажытнасці існуе паданне пра скароную Венеру, якую, як уласнае ўпрыгажэнне, водзіць на нітачцы Зямля вакол Сонца.
² Шлях выбаўлення ад жыццёвых жарсцей і нягод да Выратавання ў Госпадзе.
³ З фціцскага з'яўлення Божай Маці.

Алена ЯСКЕВІЧ

Венера ж узыходзіць на змярканні!
І Душы стогнуць,
стогнуць,
нібы кані.
Венера... ад жаночага ты роду.
Венера, ты ўзыходзіш на змярканні
Агапіяй высакароднай.
І душы стогнуць,
стогнуць,
нібы кані.
Зацьменнем нараджаецца світанне.

II. НІЖЭЙ ТРАВЫ

Жыццёвая
цярыністая дарога
І ў солі, і ў палыне.
Куды вядзеш мяне:
На Крыж спатолі?
Ды маю я
Заступіцтва
Святое.
Перад Табою я.
Ніжэй травы,
цішэй зямлі —
надзей ў спленне.
І паўстаюць,
як подых — аб'явенні...
Дык не збівайце мары на лягу!
...Травіцаю
з зямлёй сплятаюся —
І да Цябе расту.

III. ЗБАВЕННЕ?

Сэрца Тваё
ў крыві³ Любові,
Вечнай,
як прага Рانیцы.
Перада мною —
змярканне
аблокаў у попеле...
Поле спадлеласці сцелецца...
Чуецца боль Тваіх ранаў!
У празрыстым трызненні,
Дзе здабыць сілы знесці
Падманліваю дабрадзейнасць?..
Сэрца Тваё
ў Крыві Любові
Тоне ў дакоры.
Поўдзень струменіцца
ў вечары.
За ворагаў каюся.
Як Сонца пляскаю
Маці Твая, Спасе, ўслаўлялася,
Так пякельнымі ласкамі
Душы Слава ўсміхалася.
Сэрца Тваё
ў Крыві Любові.
Вечнай, як прага Рانیцы.
Цяжка спасцігнуць,
Што Цнота дзеецца
З удзячнасці за Абразу.
Сэрца Тваё
ў крыві Любові
Радуюся ачышчэнню.
Ад жарсцяў
у знямозе ўцёкам.
І ад Нябыту крэўнасці
іду
Да святцтва з Вечнасцю.

Прарокам
не пазбавіцца
пакут сваёй Айчыны.

ЯЎРЭІ Ў ЗША

на мяжы Смаленскай і Магілёўскай абласцей) у самым пачатку 1920 года. У 1923 годзе яго бацькі эмігрыравалі ў ЗША і пасяліліся ў Нью-Йорку. А. Азімаў скончыў Калумбійскі ўніверсітэт і абараніў доктарскую дысертацыю. Ён працаваў дацэнтам і прафесарам кафедры біяхіміі Бостанскага ўніверсітэта.

А. Азімаў — "кароль навуковай фантастыкі". У заплаты фонд сусветнай літаратуры ўвайшла яго навукова-фантастычная трылогія "Фонд", яго работы "Камень у небе", "Я, робот", "Канец вечнасці" і іншыя.

Некаторыя фантастычныя ідэі Азімава сталі потым рэальнасцю. Ён прадказаў выкарыстанне робатаў на вытворчым канвееры, з'яўленне кішэнных камп'ютэраў, выхад чалавека ў адкрыты космас.

Калі сям'я Морыса Рафаэля Когена ў 1892 годзе эмігрыравала з Мінска ў ЗША, хлопчыку было толькі 12 гадоў. Прайшоў час. Коген скончыў Гарвардскі ўніверсітэт і 26 гадоў (1912—1938) выкладаў філасофію ў Сіці-каледж у Нью-Йорку. У 1928 годзе наш зямляк быў абраны прэзідэнтам Амерыканскай філасофскай асацыяцыі. У 1939—1941 гадах Коген — прафесар Чыкагскага ўніверсітэта. У 1933 годзе ён заснаваў "Канферэнцыю па інтарэсах яўрэяў" — арганізацыю, якая займалася даследаваннем гісторыі і культуры яўрэяў. Высокую ацэнку спецыялістаў атрымалі работы М. Когена ў галіне філасофіі права, артыкулы з крытыкай кансерватыўнага антыпрацоўнага заканадаўства, некалькі манаграфій па натурфіласофіі. Асобую вядомасць набылі такія яго кнігі, як падручнік "Уводзіны ў лагічныя і навуковыя метады" (напісаны Когенам сумесна з Э. Нагелем і выдадзены ў 1934 годзе) і аўтабіяграфія "Падарожжа лётчэнніка", што выйшла ў свет праз два гады пасля смерці аўтара — у 1949 годзе.

У 1940 годзе ЗША сталі пастаянным месцам жыхарства палітычнага дзеяча, публіцыста, палітолага і саветолага, ураджэнца беларускага горада Рагачова Давіда Даліна (сапраўднае прозвішча Левін) (1889—1962). Яму быў ужо 51 год. За яго плычымі былі гады дзейнасці ў якасці дэпутата Маскоўскага Савета, рэдактара газеты "Печатник", члена ЦК партыі меншавікоў, рэдактара часопіса "Социалистический вестник", члена замежнай дэлегацыі

ў 1924 годзе з "Метра Пікчэрс Карпарэйшн", а затым з фірмай С. Голдвіна ў "Метра-Голдвін-Маер". Да 1942 года Маер быў яе віцэ-прэзідэнтам. З фільмаў Маера найбольшую вядомасць атрымалі "Вялікі парад" (1925), "Бен Гур" і "Прынц-студэнт" (абодва — 1927), "Ганна Крысці" (1930), "Гранд-атэль" (1932), "Мяцеж на "Баўнці" (1935), "Вялікі Зігфелд", "Сан-Францыска" (абодва — 1936), "Добрая зямля" (1937), "Горад хлопчыкаў" (1938). Наш зямляк быў адным з заснавальнікаў Амерыканскай асацыяцыі ўладальнікаў кінатэатраў і Акадэміі кінамастацтва (1927). За сваю высакародную дзейнасць Луіс Маер быў удастоены ордэна Ганаровага Легіёна.

Некаторыя яўрэі — ураджэнцы Беларусі атрымалі ў Злучаных Штатах Амерыкі вядомасць як мастакі і скульптары.

Радзіма слаўтага амерыканскага мастака Абрама (Абрахама) Маневіча (1881—1942) — адзін з самых старажытных беларускіх гарадоў Мсціслаў. Тэмай многіх яго карцін стала жыццё яўрэйскіх мястэчак у Расіі. Пачынаючы з 1911 года, карціны А. Маневіча выстаўлялі ў парызскіх салонах. Мастак эміграваў у 1921 годзе. Ён нядоўга прабыў у Варшаве, а затым пасяліўся ў ЗША. З вялікім поспехам прайшлі выставы карцін Маневіча ў Філадэльфіі (1923), Нью-Йорку (1924—1925), Чыкага (1926). Ён удзельнічаў у Міжнароднай выставе жывапісу ў Пітсбургу ў 1925 годзе. Бруклінскі музей купіў пейзажы А. Маневіча "У мястэчку" і "Бязрокі".

Заваяваўшы прызнанне ў ЗША, Маневіч у сярэдзіне 1920-х гадоў звярнуўся да новай тэмы: пейзажы ціхіх, "непарадных" куткоў амерыканскай правінцыі. У 1927 годзе ён упершыню паказаў каля 40 карцін з серыі "Празічная Амерыка" на выставе ў галерэі "Дзюрэн-Руэль" у Нью-Йорку. Амерыканскія пейзажы Маневіча экспанаваліся на вялікіх персанальных выставках у Нью-Йорку, Балтымары, Манрэалі, Бостане і Таронта ў 30-х гадах XX стагоддзя.

Вядомы амерыканскі мастакі крытык Арт Ньёс пісаў у 1936 годзе: "Маневіч стаў адданым мастаком амерыканскіх сцэн, асабліва тых, якія характэрныя для маленькага горада, што палае веліччу нашай восенскай лістоты. Ён

Вядомы амерыканскі мастакі крытык Арт Ньёс пісаў у 1936 годзе: "Маневіч стаў адданым мастаком амерыканскіх сцэн, асабліва тых, якія характэрныя для маленькага горада, што палае веліччу нашай восенскай лістоты. Ён

Вядомы амерыканскі мастакі крытык Арт Ньёс пісаў у 1936 годзе: "Маневіч стаў адданым мастаком амерыканскіх сцэн, асабліва тых, якія характэрныя для маленькага горада, што палае веліччу нашай восенскай лістоты. Ён

Вядомы амерыканскі мастакі крытык Арт Ньёс пісаў у 1936 годзе: "Маневіч стаў адданым мастаком амерыканскіх сцэн, асабліва тых, якія характэрныя для маленькага горада, што палае веліччу нашай восенскай лістоты. Ён

Вядомы амерыканскі мастакі крытык Арт Ньёс пісаў у 1936 годзе: "Маневіч стаў адданым мастаком амерыканскіх сцэн, асабліва тых, якія характэрныя для маленькага горада, што палае веліччу нашай восенскай лістоты. Ён

Вядомы амерыканскі мастакі крытык Арт Ньёс пісаў у 1936 годзе: "Маневіч стаў ад

Сёння, калі пішу гэтыя радкі, якраз Благовешчанне. Людзі зноў святкуюць дзень Божай Маці. Яна заснула сном зямным, але засталася жывой, узнеслася да прастола Божага.

Яна пакінула нам такі завет: "Што б ні сказаў Хрыстос, то выканаіце. Зразумей, кожны з нас, слова Хрыстова, услухайся ў яго і выканай. І тады ўсё зямное стане нябесным, вечным, перайначаным..."

Мая Мама прайшла па жыцці з гэтым заветам. Яна для мяне — святая.

Месяц на небе.

У горадзе ён бялы. Губляецца сярэд літароў, высокіх дамоў.

У горадзе нябеснае свяціла, як бы лішняе, штучнае, бутфорнае.

У вёсцы Месяц — гаспадар.

Выйдзеш з хаты, ён цябе сустракае, прывечвае. Ідзеш за хлеў — сцэжку паказвае. Ідзеш на гулі — праводзіць. Сядзіш з дзяўчынай на павачцы — ён сведка... Ясны Месяц на небе, высокі карагод зорак вакол яго — пад гэтым Божым дахам прайшло жыццё маёй Мама. Можна, таму яна была такая шчадрыца?..

У Вялікім Лесе я бываў двойчы. Першы раз гасцяваў бяздумна, гарэзліва. Малады квас бурліў у галаве. Помню танцы ў клубе. І асабліва — кадрыль. Танчыўся ён у некалькі "каленаў", з прытупамі, заліхвацкай крутнёй. Сем патоў з танцораў зганяў.

Дык і гэта не ўсё. Музыкі несупынна наярвалі падыспан, польку, факстрот...

Трасецца драўляная хароміна. Звіняць маснічыны. Гуляюць вялікалесцы.

А ў перапынку вывальваюцца ўсе ў адбыві месечнай, зорнай ночы. Здаровы смех-рагатун ляціць у космас. Нехта прыносіць садавіну. Усе храбусцяць крамяныя яблыкі. Радуецца сам Уладар.

Такія вечарынікі — спадчына маёй Мама. І яна ж некалі "з круга не сходзіла".

А другім наездом у Вялікі Лес мяне ўжо прымалі паважліва. За сталом. З чаркай.

Вадзілі ў бярозавы гай. І мы там да стомы рэзалі баравікі. Тыя грыбы, аб якія спатыкаўся каля кожнай бярозы, — на ўсё жыццё.

Мне карцела ведаць, дзе стаяла хата, у якой жылі Янушэўскія. Хацеў ведаць усё-ўсё пра дзеда, бабу, пра іх род. Але маладыя апавядальнікі найчасцей паціскалі плячыма. А старыя — перасяліліся на маўклівыя могілкі.

Цяпер прашу, малю сваіх дзяцей, каб не спазніліся распытаць сведкаў даўніны пра радавод, даўнейшую жытку. Бо як без гэтага ісці ў непазнаны свет?..

Некалі рускі мастак Іванаў пісаў сваю карціну "Яўленне Хрыста перад народам" больш за дваццаць гадоў. Ад яе не адарваць вачэй. На агромністым палатне — людзі, дрэвы, горы, пустыня, неба. На першым плане — вернікі, старыя і маладыя. Сярод іх — Іаан Хрысціцель з узнятымі рукамі ў бок, адкуль ідзе Хрыстос.

Там, здаля, да людзей ідзе Ён. Спакойная, нетаропкая хада. Позірк добры, пранікнёны і строгі. З

Працяг.
Пачатак у № 29—30.

яго вуснаў вось-вось сарвуцца словы: "Я — Сын Божы, бяру на сябе грахі зямныя!.."

Сам мастак казаў, што ён намаляваў не проста карціну, а перадаў на ёй адну хвіліну жыцця, з якой пачынаецца дзень чапавечы...

Над адной хвілінай мастак працаваў звыш двух дзесяткаў гадоў!

Божа любы, як мне апісаць сто гадоў маёй Мама, як намаляваць яе вобраз?

Падкажы, Госпадзі, дай фарбы і словы, абудзі памяць, акрылі.

А пакуль я бяру чысты аркуш паперы, уключаю камп'ютар душы і запісваю, аднаўляю ў памяці пражыты некалі міг...

Уладзімір ЛІПСКИ

У тым штармавым семнаццацітым годзе для маёй Мама закончылася вольніца.

Увосень ад іспанкі памерла яе мама Палагея Іванаўна Караткевіч-Янушэўская. За свае сорак пяць гадоў жыцця яна толькі і ведала, што раджала дзяцей — Міколу, Аню, Агату, Маню (мая Мама!), Паўла, Юзіка, Любу...

На пахаванне Палагеі прыехалі ў Вялікі Лес яе дзядзькі Караткевічы — Андрэй, Мікалай, Іван. Усе яны жылі на хутары Дабужа. Мелі трыста дзесяцін зямлі.

Кажуць, Іван Караткевіч ездзіў у Дзяржаўную думу на пасяджэнні. Быў нізкага росту, рыжаныкі, разумны. Са сваёй жонкай Аленай, спявахай і набожніцай, займаў двух сыноў і сем дачок. Сярод іх і Палагея, мая бабу, маміна мама.

На пахаванне Палагеі з'ехаліся і яе родныя, і стрыечныя сёстры, браты. Адзін з іх Міхаіл, сын Мікалая Караткевіча, хадзіў у званні старога халасцяка. Вось яго і саваталі з Марыяй Янушэўскай.

У архівах Сведскай царквы, а вёска Сведскае ад хутара Дабужа ўсяго ў трох кіламетрах, я знайшоў дакумент, які сведчыць, што першы мамін муж Міхаіл Мікалаевіч Караткевіч нарадзіўся 5 лістапада 1883 года, запісаны ў кнігах царквы пад № 44. Яго хрысцілі: з хутара Дзедна Міхаіл Браткоўскі і сястра Дар'я, дзядзіца. Свяшчэннік — Аляксандр Квяткоўскі, псаломшчык — Фёдар Смародскі. Міхаіл Караткевіч зацверджаны ў дваранстве 25 лютага 1900 года.

Атрымліваецца, першы мамін муж быў старэйшы за яе на семнаццаць гадоў.

З адзінага фота, якое мне перапала ў спадчыну, пазірае ў сённяшні дзень сімпатычны чапавек. Кірпаносы, з вусамі, закручанымі вострымі пікамі

ўгору. На ім — касцюм-тройка, белая кашуля, шырокі гальштук. На галаве — высокая шапка служачага з нейкім значком на версе. Позірк арліны. А як жа — дваранін Бабруйскага павета!

Хутар Дабужа кіламетраў за дзесяць ад вёскі Вялікі Лес. Мама вясельнае падарожжа было не далёкім. Праз вёскі Кабанаўка, Атрубы, праз раку Бярэзіну.

Яе і замужжа было кароткім.

Нарадзіла Ліду. А калі дачца споўнілася год і два месяцы, памёр муж. Працаваў на рацэ. На чарпалцы. Захварэў на тыфус...

На маляўнічых прасторах Беларусі-чараўніцы вёсачка Дабужа ўяўляецца мне таёжным тупіком. Каля яе — некалькі лясных азёраў. Па сёння плюхаюцца ў іх самы, шчупакі, ліні, плоткі, карасі, акуні. У кіламетры ад паселішча — рака Бярэзіна, у якой некалі намачыў боты і згубіў нарабаванае золата Напалеон-ваяўнік.

Вакол Дабужы — сакавітыя пугавіны, грыбныя баравіны, ягадныя паляны. Тут на дубе заўжды мосціцца і ладзіць радзіны бусел. У балотных абшарах водзяцца ваўкі. Над Дабужай самае высокае і самае зорнае неба.

Пра Дабужу запомніў маміны байкі, апавяды. Яна любіла расказаць, як да іх аднойчы завітаў польскі атрад, як замежнікі "пшэкалі" і фанабэрыліся, як гразіліся застацца ў дабужанцаў на векі вечныя. Але вельмі хутка ўзялі ногі пад пахі і далі драла ў сваю хвалёную Польшчу.

Гэта, як разумею цяпер, была польская акупацыя, якую распачаў пасля рэвалюцыі "начальнік дзяржавы" Юзаф Пілсудскі.

У Дабужу наведваюся і цяпер. Атрымалася так, што мая сястра Люба выскочыла замуж за дабужанца Івана Корбута. От мы з Мамай першымі і завіталі да маладажонаў. Запомніў гасцяванне па рыбе. На стала яна была і смажаная, і сушаная, і вяленая, і вараная. А яшчэ запомнілася, што Дабужа — самая маленькая вёска ў свеце. У ёй і цяпер сем хатаў.

У Дабужы, дзе Мама спазнала першыя роды, бываў і бываю. А найбольш запомніліся адны нечаканыя госці.

У хуткім часе, як сястру Любу звезлі ў замужжа, я падгаварыў Жэньку Сыцьку, мы з ім толькі што скончылі па аднаму класу, і нікому не сказаўшы, рванулі ў Дабужу, у госці да маёй сястры Любы. А гэта дарога — па лясх, балотах, палатках. Дарога ажно ў дзесяць кіламетраў.

І што ж вы думаеце: прыйшлі, знайшлі патрэбную хаціну. А Люба, помню, не абрадавалася; пачала плакаць, божкаць. Яна адна ведала, як перажывае цяпер Мама, як бегаві і шукае свайго Валодзьку па ўсіх Шоўкавічах.

Позна вечарам Мама прыбегла ў Дабужу. Абшчаперыла мяне і наўзрыд плакала. У маёй душы і цяпер адгукаюцца яе трывожныя воклічы: "Сыночак!.. Любенькі!.. А чаму ж не сказаў, куды пойдзеш?.. Родненькі, напужай да смерці!.."

Я і цяпер нашу віну і думаю, можа, Мама з-за мяне так доўга хварэла перад смерцю. На ўсялякі выпадак, хрышчуся, прашу ў яе прабачэння. А ўсіх малых, заклінаю: ніколі-ніколі не крыўдзіце сваіх матуль!..

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА

СОМ

Вось прысніўся саму
Дзіўны сон:
Падарылі яму
Парасон.

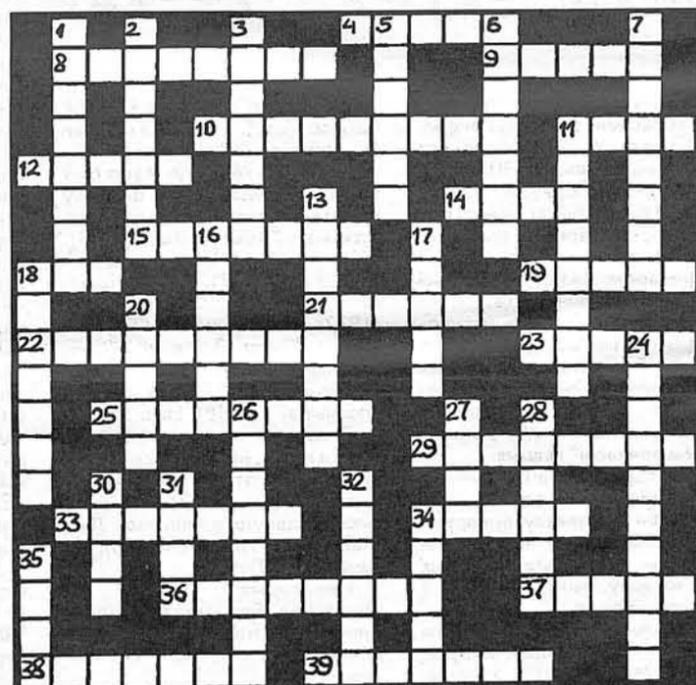
Сом глядзеў,
Акуляры надзеў:
Эх, шкада,
Што ў вадзе
Дождж не ідзе!

БУДАЎНІКІ

Каля сцяжынікі —
Мурашынае шашы —
Будуюць дом
Шматпавярховы
Мурашы.
Так дзень за днём
Яны шчыруюць
Ад душы,
Бо мурашы
Не хочуць жыць
У шалашы.

КРЫЖАВАНКА

«ПЕРАКЛАДЗІ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ»

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 4. Праздник. 8. Впечатление. 9. Чудо. 10. Освящение. 11. Вкус. 12. Магазин. 14. Священный огонь. 15. Статья. 18. Рожа. 19. Восход. 21. Июль. 22. Вдохновение. 23. Кисть (анат.). 25. Рассвет. 29. Кисть. 33. Квартира. 34. Усталость. 36. Фрукты. 37. Красота. 38. Нежность. 39. Вопрос.

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1. Встреча. 2. Черёмуха. 3. Общение. 5. Ужин. 6. Оттенок. 7. Прелесть. 11. Современник. 13. Совість. 16. Дарование. 17. Горсть. 18. Торговля. 20. Охрана. 24. Сообразительность. 26. Ограда. 27. Церковный праздник. 28. Снимок. 30. Гвоздь. 31. Штабель. 32. Земляника. 34. Жажда. 35. Укроп.

Склала Любоў ІОНАВА.

ЗАГАДКІ

- На слупах бялёных шапкі зялёныя. (еeодвг)
- З хаты ў хату водзіць, а сама не заходзіць. (eюдегг)
- Цяпло прыйдзе — апранаецца, холад настане — распранаецца. (eeedгг)
- Корміць, корміць, а сама есці не просіць. (ыгввс)
- Два разы родзіцца, а раз памірае. (eггчдлж)

ГАВОРАЦЬ ДЗЕЦІ

Сярожа са шкадаваннем:
— Варта толькі ката пакрыўдзіць, як з яго адразу царапнасць вылазіць.

Заснавальнікі:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць. Газета набрана, звярстана і адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77). Тыраж 1 625 экз. Індэкс 63854. Зак. 1427. Падпісана да друку 02.08.1999 г. у 12.00. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.

Наш адрас:

220005, Мінск,
пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны:
(+375-17) 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15,
284-76-56, 213-37-82.